

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik VIII.

1898.

Sešitek 6.

Iz zgodovine Jugoslovanov v šestem stoletju po Kr.

Spisal dr. Fr. Kos.

VII.

Odkar so prišli Obri na zemljo sedanjega Ogerskega, napadli in opustošili so večkrat sosednje dele bizantinske države. Mirovne pogodbe, katere so carigrajski cesarji večkrat sklenili s kakanom Bajanom, niso imele nobene prave vrednosti, ker se ta ni brigal dosti za nje. Obrski vladar je porabil vsako priliko, da je mogel pleniti po bizantinski zemlji ali pa zahtevati od tamošnjih cesarjev večjega davka in lepših daril. Ko je meseca avgusta leta 582. umrl v Carigradu cesar Tiberij, hotel je kakan, da bi mu novi vladar Mavricij vsakoletni davek, ki je do takrat znašal po 80.000 zlatov, povečal na 100.000. Ker ga Mavricij ni takoj uslišal, napotil se je kakan čez Donavo ter leta 583. vzel mesta Singidunum, Augusta, Viminacium¹⁴⁶⁾ in Anchialos.¹⁴⁷⁾ Ker se je cesar moral takrat vojskovati s Perzi, bil je prisiljen, da je ustregel kakanovi želji ter potem na novo sklenil mir ž njim.¹⁴⁸⁾

Kakan je moral odsle pustiti Bizantince pri miru, ako je hotel dobiti od njih vsako leto 100.000 zlatov. Ker se tedaj

¹⁴⁶⁾ Viminacium je sedanji Kostolac v Srbiji.

¹⁴⁷⁾ Anchialos je bil v Južni Bolgariji tik Črnega morja, sedaj se zove Anhialo.

¹⁴⁸⁾ Theophylaktos Simokattes, Hist., I, c. 3—5. — Theophanis Chronographia, ed Boor, I, p. 253.

ni mogel sam vojskovati s cesarjem Mavricijem, našuntal je Slověne, da so leta 584. začeli pustošiti rimsko zemljo. Pridrli so trumoma do Dolgega zidovja,¹⁴⁹⁾ kjer so hudo razsajali ter pobili mnogo ljudij. Cesar je bil v velikem strahu ter je hotel obvarovati Dolgo zidovje. Kar je bilo vojaštva v Carigradu, moralo je na noge. Vrhovno poveljništvo je bilo izročeno Komentiolu, kateri je pri reki Erginu¹⁵⁰⁾ nepričakovano napadel oddelek Slověnov ter ga pregnal. Potem se je napotil proti Drenopolju ter tu naletel na slověnskega poveljnika Andragasta (Radagosta?), ki je peljal s seboj mnogobrojno četo vjetnikov in veliko plena. Komentiolu se je posrečilo, da je Slověne pregnal iz pokrajine Astike, ležeče med Marmorskim in Črnim morjem, ter rešil rimske vjetnike.¹⁵¹⁾

Da je imel cesar Mavricij v začetku svojega vladanja mnogo opraviti s Slovani, Obri in Perzi, potrjuje nam tudi Ivan iz Ephesa,¹⁵²⁾ kateri pravi, da so rešeni sovražniki obkolili cesarja od vseh strani. V teh bridkih dneh je Mavricija tolažil ter mu pomagal z dobrimi sveti njegov najboljši prijatelj Domician, škof iz Melitene.¹⁵³⁾

Tisti Slověni, katere je obrski kakan našuntal, da so udarili na bizantinsko zemljo, niso bili zavisni od Obrov, pač pa njih dobri prijatelji. Ako bi bil kakan poslal svoje podložnike pustošiti rimske pokrajine, prelomil bi bil z Bizantinci sklenjeno pogodbo ter ob enem izgubil pravico do letnega davka, katerega je dobival iz Carigrada.

Mir, kateri je bil leta 583. sklenjen med Obri in carigrajskim cesarjem Mavricijem, ni dolgo trajal. Bajan je že leta 387. zopet pustošil po Meziji, kjer je vzel mnogo mest, med

¹⁴⁹⁾ Do Dolgega zidovja so Slověni prišli že tudi leta 551. in 559. Glej zgoraj str. 118. in 119.

¹⁵⁰⁾ Reka Ergines (sedaj Ergine) je bila v južni Traciji ter tekla v Hebrus (sed. Marica).

¹⁵¹⁾ Theophylaktos, Hist., I, c. 7. — Theophanis Chronographia, ed. Boor, I, p. 254.

¹⁵²⁾ Cerkevna zgodovina, V, c. 19, prevod Schönfelderjev, str. 210.

¹⁵³⁾ Melitené je bilo mesto v Kapadociji.

katerimi sta bili tudi Bononia in Dorostylon.¹⁵⁴⁾ Pozneje se je napotil proti jugu ter se hotel polastiti Plovdiva in Drenopolja, kar pa se mu ni posrečilo. Večkrat je prišlo med njim in rimskimi poveljniki do hudih bojev, v katerih so včasih zmagali Obri, včasih pa Rimljani.¹⁵⁵⁾

Leta 588. so se Slovëni napotili proti jugu ter po svoji navadi močno pustošili po Traciji.¹⁵⁶⁾ Dve leti pozneje je cesar Mavricij sklenil mir s Perzi ter potem poslal svojo vojsko v Evropo, kjer je zopet pretela nevarnost od obrske strani.¹⁵⁷⁾

V naslednjih letih se cesarju Mavriciju ni bilo treba več bojevati na vzhodu. Porabil je lahko vse svoje trume proti Obrom in Slovënom. Ker se je za nekaj časa pomiril tudi s kakanom Bajanom, poslal je večkrat svoje najboljše poveljnike nad Slovëne. Ti odsle niso mogli več tako pogostoma prodirati proti jugu, ker so bili včasih prisiljeni, da so se na domačih tleh morali bojevati s sovražniki. Od 590. pa do 602. leta, ko je Foka pahnil Mavricija s prestola, bili so Slovëni nasproti Bizantincem bolj defenzivni kakor ofenzivni. Lepše čase so imeli predniki sedanjih Jugoslovanov pod cesarjem Fokom, ko so se na vzhodu zopet Perzi pričeli vojskovati z grškimi četami.

Ko se je leta 591. bizantinski cesar Mavricij mudil blizu Perintha ali Herakleje pri Marmorskem morju, vjeli so njegovi stražniki tri Slovëne, kateri niso imeli pri sebi nikakršnega orožja, pač pa so nosili s seboj kitare.

Theophylakt in po njem tudi drugi pripovedujejo, da je cesar Mavricij rečene tri Slovëne, ko so jih pripeljali pred njega, vprašal, kake

¹⁵⁴⁾ Theophylaktos, Hist., I, c. 8. Theophanis Chronographia ed Boor, I, str. 257. — Bononia je sedanji Vidin ob Donavi v Bolgariji, Dorostylon pa Silistra, ki je tudi poleg Donave v Bolgariji.

¹⁵⁵⁾ Theophylaktos, Hist., II, c. 10—17. — Theophanis Chronographia, I, c., str. 257—259.

¹⁵⁶⁾ Theophylaktos, Hist., III, c. 4. Rečeni pisatelj je vpletel notico o tem navalu med dogodbe, katere so se po Theophanu vršile l. 588.

¹⁵⁷⁾ Theophylaktos, V, c. 15, 16. — Theophanis Chronographia, I, c. str. 267.

narodnosti so, kje prebivajo in zakaj se mudé na rimski zemlji. Ti so odgovorili, da so po rodu Slovèni, da prebivajo na meji Zahodnega oceana (ob Baltiškem morju) in da je kakan do tja poslal svoje poslanca z namenom, da bi ondi nabral pomožnih čet, hoteč si pridobiti tamošnje narodne voditelje z bogatimi darovi. Te darove so njih rojaki pač sprejeli, a odklonili pomoč ter rekli, da jim je dolga pot pretežavna. Oni sami (rečeni trije Slovèni), ki so sedaj njegovi vjetniki, poslani so bili h kakanu, da mu to naznanijo. Petnajst mesecev¹⁵⁸⁾ so že na poti. Kakan, ki je pozabil na pravice poslancev, jih ovira, da se ne morejo vrniti. Ko so čuli, da rimsko ljudstvo jako slovi po svojem bogastvu in svoji človekoljubnosti, porabili so ugodno priložnost, da so prišli v Tracijo. Pečajo se s svojimi kitarami, ker se niso navadili nositi orožja; njih zemlja ne pozna železa in zato je njih življenje mirno in brez bojev. Naučili so se na lire brenkati, ne pa delati šuma s trompetami. Vojska jim je neznana in zato je pač naravno, da se jim zde godbene vaje veliko ljubše. Cesar je vsled teh besed pohvalil dotični narod ter gostoljubno sprejel rečene tri Slovène. Občudoval je njih telesno velikost in pravilnost njih udov ter jih nato poslal v Heraklejo.¹⁵⁹⁾

Mislím, da tem trem Slovènom ne bodem delal krivice, ako trdim, da niso bili godci po poklicu, pač pa vohuni v službi Slovènov ali pa Obrov. Omenjeni Slovèni so trdili pred cesarjem, da jih ovira obrski kakan in se torej ne morejo vrniti v svojo domovino. Ta izgovor ne velja. Kakan jim je lahko delal zapreke, dokler so bili na njegovi zemlji; ko pa so stopili pri Savi ali Donavi na bizantinska tla, imeli so svobodno pot v domovino. Ako so res hoteli priti v svoje domače kraje ob Baltiškem morju, zakaj niso šli k dolnji Donavi, kjer bi se bili obrnili proti severu ter potem ves čas varno potovali po zemlji svojih rojakov? Zakaj so jo udarili proti jugovzhodu tako daleč, da so na zadnje prišli do Marmorskega morja? — Rečeni trije Slovèni so rekli bizantinskemu cesarju, da njih zemlja ne pozna železa in da njih rojaki niso vajeni vojskovanju. Tudi ta trditev je neverjetna. Obrski kakan se je obrnil do omenjenih severnih Slovanov ter jim poslal še celo mnogo darov, ker je hotel med njimi nabrati pomožnih

¹⁵⁸⁾ Po Theophanu »osemnajst«.

¹⁵⁹⁾ Theophylaktos, VI, c. 2. — Theophanis Chronographia, I. c. str. 268.

čet. Ako bi bili dotični Slovani res tako malo bojeviti, kakor se je povedalo cesarju Mavriciju, ne iskal bi bil obrski kakan med njimi bojnih trum.

Iz tega, kar nam Theophylakt tu pripoveduje, je tudi razvidno, da se je obrski kakan prizadeval, pridobiti na svojo stran tudi tiste severne Slovane, ki so bili naseljeni ob Baltiškem morju. Vender se ti niso ž njim zvezali, ker se jim je zdela pot v južno Evropo pretežavna. Trditi smemo, da so takrat v obče vladale prijateljske razmere med Slovani in Obri.

Morebiti bi kdo vprašal, zakaj si je kakan ravno leta 590. ali 591. prizadeval, da bi dobil med Slovani novih pomočnikov. Mislim, da zato, ker je vedel, da bode potreboval za naprej večjo vojsko, ako bo hotel nadlegovati Bizantince. Ti so namreč takrat, kakor je bilo že povedano, sklenili s Perzi mir ter imeli vsled tega večje trume na razpolaganje, da bi jih bili lahko poslali nad Obre ali pa nad Slověne.

Slišali smo, da je moral bizantinski cesar Mavricij kakanu leta 583. povečati letni davek na 100.000 zlatov. Leta 592. je kakan zahteval, da bi mu cesar iz nova pomnožil ta davek. Ker ga pa Mavricij ni hotel uslišati, začel je Bajan takoj nato vojsko z Bizantinci. Ukazal je Slověnom, da bi naredili mnogo čolnov (*ἀγκύριον*), s katerimi bi brez težav prestopil reko Donavo.¹⁶⁰ Singidunski meščani so po mnogoštevilnih napadih uničili delo ondotnih Slověnov ter z ognjem pokončali njih izgotovljeno brodovje. Zarad tega so začeli Slověni oblegati mesto Singidunum, katero je sedaj prišlo v skrajno nevarnost. Tamošnji prebivalci so imeli le malo upanja, da bi se rešili.¹⁶¹ Čez teden dnij pa je kakan velel Slověnom, da naj puste mesto v miru ter naj pridejo k njemu. Slověni so to tudi storili. Ker se je kakan takrat usmilil singidunskih meščanov, dobil je od

¹⁶⁰) Ti Slověni, o katerih se tu govori, so živeli takrat brez dvoma po sedanjem Banatu in Sremu ter bili podložni Obrom. Že okoli leta 550. so bili po teh krajih, kakor smo že omenili, Slověni naseljeni.

¹⁶¹) Iz teh besed je razvidno, da je obrski kakan, ki se je leta 583. polastil Singiduna, pozneje zopet izgubil to mesto.

njih v dar dva tisoč zlatih darejkov, z zlatom okovano mizo in veliko obleke. Nato je kakan prehodil pet parasang¹⁶²⁾ ter postavil svoj tabor pri Sirmiju, mnogoštevilnim Slovēnom pa je ukazal pripravljati les, da bi potem šli čez reko Savo. Kakan je vodil vso zadevo; Slovēni pa so napravili čolne ter prebrodili Savo.

Nato se je kakan obrnil s svojo vojsko proti vzhodu ter prišel peti dan do Bononije pri Donavi. Nadenj je cesar poslal Priska, svojega poveljnika v Evropi. Od Bononije jo je kakan mahnil proti Jugu ter prišel do Balkanskega gorovja, kjer mu je Priskov podpoveljnik hotel zastaviti pot, a se je moral umakniti. Potem se je obrnil Bajan s svojo vojsko proti vzhodu ter dospel čez nekaj dnij do Anchiala ob Črnem morju. Odtod se je napotil proti Driziperom, potem pa proti Perinthu ob Marmorskem morju. Nikjer se mu na prostem ni upala postaviti nasproti kaka grška vojska. Bizantinski poveljnik Prisk je poiskal s svojimi trumami zavetja v bližnjem, dobro utrjenem Tzurullu, kjer ga je kakan nekoliko časa oblegal. Z izmišljeno novico, da se približuje velika grška vojska, so premotili nato kakana, da je sklenil s Priskom mir, dobil od njega nekoliko daril ter se potem povrnil v svojo domovino.¹⁶³⁾

V začetku spomladi leta 593. je sklenil cesar Mavricij poslati poveljnika Priska k Donavi, da bi zabranil Slovēnom prehod čez to reko ter skrbel za varnost Tracije. Rekel je Prisku, da Slovēni ne bodo prej mirovali, dokler jim Rimljani ne zapro poti čez Donavo. Mogoče je, da so Slovēni v prejšnem letu, ko je kakan pustošil po južni Traciji, porabili ugodno priložnost, da so ropali po Meziji in severni Traciji. Ker se je cesar pomiril s Perzi in Obri, ni imel drugih sovražnikov, kakor Slovēne, nad katerimi se je hotel sedaj znositi.

---

¹⁶²⁾ Parasanga se je zvala perzijska milja, katera je imela tri četrtine zemljepisne milje.

¹⁶³⁾ Theophylaktos, Hist., VI, c. 3—5. — Theophanis Chronographia, I. c. str. 269. — Anastasii Chronogr., ed. Boor, str. 165.

Prisk je torej prevzel poveljništvo čez bizantinsko vojsko, katere se je v sredi spomladi zbirala v Perinthu. Štiri dni je potreboval do Driziper, in ko je dvajsetič postavil svoj tabor, bil je že pri Silistri poleg Donave. Ko je kakan zvedel, da je prišla rimska vojska do Donave, bil je nevoljen ter je poslal k poveljniku Prisku svoje poslanca. Ti so poudarjali, da so Rimljani prelomili v prejšnem letu sklenjeni mir, ker se je njih vojska prikazala ob Donavi. Prisk, ki je še pred kratkim časom govoril o miru in spravi med Obri in Rimljani, stoji sedaj tu ves obožčen. — Prisk je nato odgovoril, da je njegova vojska namenjena nad Slověne. Z Obri sklenjene pogodbe in obljube mu ne branijo, da bi se ne bojeval z rečnimi sovražniki.¹⁶⁴⁾

Ko si je poveljnik Prisk v dvanajstih dneh preskrbel dovolj ladij, šel je čez Donavo. Slověnski poveljnik Ardagast je ravno takrat odposlal svoje čete plenit na tuje (brez dvoma na bizantinsko zemljo). Prisk je šel po noči nad Ardagasta, kateri je brez skrbi spal na svoji postelji. Vsled močnega šuma se je ta vzbudil, hitro zajezdil svojega konja ter utekel. Pozneje je napadel Rimljane. Ker pa je imel premalo trum, da bi bil mogel premagati nasprotnike, bil je prisiljen se umakniti. Med begom bi ga bili sovražniki kmalu vjeli. Rešil se je, da je skočil v bližnjo reko ter jo preplaval.

Rimljani so potem opustošili Ardagastovo zemljo, pobili mnogo Slověnov, 300 so jih pa vjeli. Te so navezali ob lesene drogove ter hoteli odposlati v Carigrad. Prisk je te vjetnike izročil nekemu Tatimeru in njegovim stražnikom, da bi jih odpeljali v glavno mesto. Šesti dan¹⁶⁵⁾ so se vjeti Slověni nepričakovano vzdignili ter zapodili Tatimera in njegove stražnike v beg. Kar jim pridejo na pomoč rimski pešci, rešijo

¹⁶⁴⁾ Tu vidimo, da tisti Slověni, ki so živeli na koncu šestega stoletja po sedanji Valahiji, niso bili zavisni od Obrov, pač pa njih dobri prijatelji in zavezniki. Ko jim je pretila nevarnost od Bizantincev, hotel jim je kakan pomagati s svojim diplomatičnim posredovanjem.

¹⁶⁵⁾ Po Theophanu »tretji dan«.

Tatimera ter se potem zaženejo nad Slověne. Ti so bili po hudem boju premagani; Rimljani so jih mnogo pobili, petdeset živih Slověnov pa so nabodli na kole.¹⁶⁶⁾ Ko se je Tatimer nekoliko pozdravil, prišel je v Carigrad ter prinesel s seboj jako veliko plena. Cesar je bil tega dogodka tako vesel, da je v največji mestni cerkvi praznoval večernice. Potem je z ljudstvom vred napravil molitve ter prosil Boga, da bi mu podelil še slavnejših trofej.

Ko so Rimljani opustošili Ardagastovo zemljo, velel je Prisk svoji vojski, da se je pomaknila naprej. Ker se sovražnik ni nikjer pokazal, prišla je do reke Elivakije, ki ne more biti druga, kakor sedanja Jalomita v Valahiji. Prisk je ukazal svojemu podpoveljniku Aleksandru, da je šel zjutraj na vse zgodaj čez rečeno reko. Ko se je to zgodilo, naleteli so Rimljani na Slověne, kateri so se pa umaknili na bližnja močvirja in v gozde. Rimljani so šli za njimi. A kmalu so zagazili tako globoko v mlakuže, da bi bila vsa vojska uničena, ako bi je ne bil Aleksander peljal o pravem času nazaj. Nato je hotel ta z ognjem pokončati ondotno okolico. A plamen se ni mogel razširiti, ker je bilo povsod preveč mokrote. V tej zadregi so dobili Rimljani nepričakovanega pomočnika. Pribežal je k njim neki Gepid, ki je bil nekde vzgojen kot kristjan, a pozneje je prišel med poganske Slověne. Pokazal je Rimljanom vhod na močvirje, katerega so se ti takoj polastili. Na ta način so dobili v svojo oblast tiste Slověne, kateri so iskali zavetja na močvirju. Vjeti Slověni niso hoteli Rimljanom ničesar povedati o svojem rodu in o svojih rojaki, pač pa so se delali jako nedolžne. Nato je Gepid, ki je Slověne poznal, bodi si po obleki, bodi si kako drugače, povedal Rimljanom, da so dotični Slověni podložniki kralja Mužoka,¹⁶⁷⁾ čegar bivališče je od ondotnega kraja oddaljeno 30 parasang. Mužok je poslal

¹⁶⁶⁾ Ta čin dokazuje, da niso bili Bizantinci v svojem postopanju nič manj barbarski, kakor Slověni.

¹⁶⁷⁾ Theophylakt piše »Μουσώκιος«, Theophanes »Μουσοῦμιος« Anastasius pa »Musatius«.

te vjete Slověne, da bi požvedovali o rimski vojski, ker je slišal, kaka nesreča je nekoliko prej zadela Ardagasta. Potem je Gepid svetoval Rimljanom, da bi poslali nad Mužoka mnogoštevilno vojsko ter ga nepričakovano napadli in vjeli.

Aleksander se sam ni upal izvršiti nasveta, katerega mu je dal Gepid. Šel je k Prisku ter pripeljal s seboj tudi vjete Slověne, katere je nato poveljnik dal pomoriti. Aleksandra je spremljal tudi Gepid, kateri je Prisku naznanil, kake namene imajo Slověni, ter napravil načrt, kako bi Mužoka premotil in vjel. Prisk je z veseljem poslušal govor zvijačnega Gepida, katerega je s krasnimi darovi in lepimi obljubami popolnoma pridobil na svojo stran. Poslal je takoj Gepida k Mužoku, sam pa se počasi pomikal s svojo vojsko proti njegovi pokrajini.

Ko je Gepid prišel k Mužoku, zahteval je od njega mnogo malih čolnov, s katerimi bi šel Ardagastovim pone srečencem na pomoč. Mužok je to tudi storil, ker je želel, da bi Gepid ž njimi rešil Andragastove ljudi. Ko je Gepid dobil od Mužoka 150 čolnov ter 30 veslarjev, šel je na drugo stran reke, katero so domačini imenovali Paspirios. Nato se je sam skrivaj o polu noči priplazil k rimskemu poveljniku ter zahteval od njega sto oborožencev. Prisk mu je dal 200 mož, katere je vodil podpoveljnik Aleksander. Ko se je rimska četa približala Paspiriju, postavil je Gepid Aleksandra v zasedo ter se potem vrnil k Slověnom, prišel do zasede podpoveljnika Aleksandra ter tega na tihem odposlal nad nje. Aleksander je sedaj peljal svojo četo k reki Paspiriju. Gepid mu je dal znamenje s tem, da je zapel neke obrske pesmi. Nato je Aleksander Slověne, kateri so že spali, napadel ter jim ob enem jemal spanje in življenje. Ko se je polastil tudi čolnov, s katerimi je hotel Mužok pomagati svojim rojakom, poslal je nekatere svojih ljudij k poveljniku Prisku, da bi mu dal novih čet. Prisk je nato sam prestopil reko Paspirios s 3000 možmi, te razdelil po čolnih ter prišel potem o polu noči na mesto, kjer se je v tistem času mudil kralj Mužok. Ta je bil takrat vsled pijače ves izgubljen; obhajal je namreč tisti dan pogrebno slavnost

po svojem umrlem bratu. Nastala je med Slověni velika zmešnja in Mužok je bil živ vjet. Rimljani so potem vso noč morili; ko pa je dan nastal, ukazal je poveljnik, da naj se vrnejo. Okoli devete ure so se že vozili s svojim plenom po reki navzdol.

Vsled tega dogodka so bili Rimljani jako veseli. Svojo zmago so praznovali z gostijami, tako da so zanemarili straženje. To okoliščino so premagani Slověni porabili, da so napadli Rimljane. Ti bi bili tepeni, ako ne bi jim bil prišel Gentzon s svojimi pešci o pravem času na pomoč. Prisk je sedaj kaznoval v svoji vojski tiste ljudi, ki bi bili kmalu povzročili veliko nesrečo. Predstojnike straž je dal križati, nekatero izmed vojaštva pa strašno bičati.¹⁶⁸⁾

Leta 594. je Prisk zopet prišel s svojo vojsko do Donave ter potem pustošil po slověnski zemlji, od koder je poslal veliko plena v Carigrad. Nato je cesar po Tatimeru ukazal poveljniku Prisku, da bi Rimljani ostali čez zimo v ondotnih krajih. Mavricij je namreč menil, da bi njegova vojska več opravila na slověnski zemlji v zimskem času, kakor pa po letu. Po zimi, ko bi drevje ne imelo perja, bi se sovražniki ne mogli tako lahko skrivati po gozdih, tudi bi stopinje v snegu kazale, kam je nasprotnik pobegnil.¹⁶⁹⁾

Ko so vojaki zvedeli za cesarjevo zapoved, nastal je med njimi velik nemir. Večina Rimljanov se je uprla želji svojega cesarja ter hotela prebiti zimski čas doma, ne pa na barbarski zemlji, kjer se mraz le težko prenaša, in ker so Slověni zarad svojega števila nepremagljivi. Nato je Prisk s svojo zgovornostjo

¹⁶⁸⁾ Theophylaktos, Hist., VI, c. 6—10 ed. Bonn. p. 250—260. — Theophanis Chronogr. ed Boor, p. 270. — Anastasii Chronogr. trip., ed. Boor, p. 166.

¹⁶⁹⁾ Maurikios, Strateg., XI, 5: »Χρηθὲ δὲ τὰς κατ' ἐντῶν ἐγχειρήσεις ἐν χειμερίοις μᾶλλον καιροῖς γίνεσθαι, ὅτ' ἂν τῶν δένδρων γυμνομένων λαθάνειν ἐνκόλως οὐ δύναται, ἀλλὰ καὶ τῆς χιόνος τὰ ἴχνη τῶν φευγόντων διελεγχούσης . . .»

omečil razuzdano vojsko, da je sklenila, da ostane na tuji zemlji.¹⁷⁰⁾

Leta 595. je cesar Mavricij odstavil poveljnika Priska ter povzdignil na njegovo mesto svojega brata Petra. Ker Prisk ni ničesar vedel o tem činu svojega vladarja, zbral je svoje trume ter šel čez reko Donavo. Vojakom je postalo bivanje na slovënski zemlji že neznosno. Tudi se je Prisk bal, da bi se Slovëni ne prikazali nanagloma ter mu ne vzeli plena. Ko je obrski kakan zvedel, da so Rimljani zapustili slovënsko zemljo ter šli čez Donavo, začudil se je močno. Poslal je poslanca k Prisku ter hotel zvedeti vzrok temu odhodu. Prisk ga je skušal kolikor mogoče premotiti z besedami. Rekel je, da mu je bilo naznanjeno, da hoče kakan v treh dneh napasti rimsko vojsko, potem, da je Slovënom ukazal prestopiti reko Donavo, ter da se jezi in je nevoljen, ker je imela rimska vojska srečo na slovënski zemlji. Nato so odgovorili obrski poslanci, med katerimi je bil tudi Targetij, da so kakanu odsvetovali vojsko, ker se ta po krivici jezi nad Rimljani. Kmalu potem je Prisk poslal k Obrom kot poslanca zdravnika Theodora, kateri je kakana pregovoril, da se je pomiril z Rimljani. Kakor se vidi, začelo je kakana skrbeti, ker so Bizantinci dosegli nekoliko uspehov, ko so se vojskovali s Slovëni. Da bi bil Prisk še bolj potolažil kakana, odstopil mu je del plena. Tudi mu je zastoj prepustil 5000 vjetih Slovënov. Zato je pa kakan dovolil Rimljanom, ko so se vračali v svojo domovino, da so šli čez njegovo zemljo. Rimska vojska je nato prišla v Drizipero, poveljnik Prisk pa v Carigrad.¹⁷¹⁾

Namesto Priska se je tedaj cesarjev brat Peter napolil leta 596. iz Carigrada v Perinth, od tod v Drizipero, potem pa v Odessus,¹⁷²⁾ kjer ga je vojska s častjo sprejela. Ko je

¹⁷⁰⁾ Theophylaktos, VI, c. 10, l. c., p. 260. — Theophanes, l. c., p. 272. — Anastasius, l. c., p. 167.

¹⁷¹⁾ Theophylaktos, VI, c. 11, l. c., p. 263—267. — Theophanes, l. c., p. 273. — Anastasius, l. c., p. 168.

¹⁷²⁾ Sedaj Varna ob Črnem morju na sedanjem Bolgarskem.

zapustil to mesto, obrnil se je na desno, prišel v Marcianopolis¹⁷³⁾ ter nato ukazal, da naj tisoč vojakov gre naprej. Ti so naleteli na 600 Slověnov, ki so s seboj peljali plen, katerega so nabrali po rimskih mestih. Kakor se vidi, niso imeli Slověni pred rimsko vojsko veliko strahu, čeprav je Prisk puštošil nekoliko časa po njih zemlji. Sedaj so Slověni povračali Rimljanom škodo zadnjih treh let. Mesta Zaldapa, Akys in Skopis,¹⁷⁴⁾ katera so bila že prej oropana, oplenjena so bila sedaj na novo. Velika množica voz, napolnjenih z ropom, se je pomikala naprej. Ko so Slověni zagledali bližajoče se Rimljane, vrgli so se na svoje vjetnike. Odrasle moške vjetnike so pomorili, žene in otroke pa postavili sredi tabora, katerega so v naglici napravili tako, da so v krogu zvezali vozove. Ko so se Rimljani približali Slověnom, niso se upali jih napasti, ker so se bali puščic, katere so Slověni iz svojega tabora metali na njih konje. Nato jih je spodbudil njih voditelj Aleksander v njih domačem rimskem jeziku, da bi se lotili sovražnika.¹⁷⁵⁾ Rimski vojaki so nato stopili s svojih konj ter šli proti taboru. Od obeh stranij se je močno streljalo s puščicami. Ko se je vnel hud boj, skočil je eden izmed Rimljanov naprej, stopil na neki voz, kateri je služil Slověnom za brambo, ter s svojim mečem pobil tiste, kateri so se mu približali. Ta nesreča je Slověne nekoliko zmešala. Ko so videli, da ne zmagajo, pomorili so še ostali del vjetnikov. Rimljani so nato pridrli v tabor, zapodili Slověne ter tudi pobili nekatere izmed njih. Drugi dan so zmagovalci naznanili svojemu poveljniku vse to, kar se je

¹⁷³⁾ Marcianopolis je bil od Odessa nekoliko proti zahodu.

¹⁷⁴⁾ Mesta Zaldapa, Akys in Skopis so bila med Črnim morjem in Donavo na sedanjem Severnem Bolgarskem.

¹⁷⁵⁾ Theophylaktos, VII, c. 2, l. c. p. 272: « . . . τῇ πατρίῳ τῶν Ῥωμαίων φωνῇ τοῖς Ῥωμαίοις ἐνεκαλέετο . . . » — Dotični vojaki niso bili grškega, temuč rimskega rodu ter so govorili neko latinsko narečje. Takih prebivalcev, med katerimi je bil razširjen latinski jezik, je bilo takrat precej veliko po Balkanskem polotoku. Kolikor toliko so bili ti ljudje predniki sedanjih Rumunov in Kucovlahov.

bilo zgodilo. Peti dan potem je poveljnik sam prišel s svojo vojsko na dotično mesto ter razdelil darila med junake.

Theophylakt nam pripoveduje, da je bil poveljnik Peter na slednji dan na lovu, kjer si je nogo poškodoval,¹⁷⁶⁾ ter ni mogel iti naprej. Cesar je bil nevoljen, ker je vojskovanje nekoliko prenehalo vsled te nezgode, in zato je pisal svojemu bratu ostro pismo. Peter pa ni hotel prenašati v pismu stoječih cesarjevih psovok ter je šel naprej, akoravno je trpel bridke bolečine. Četrty tabor je postavil tam, kjer so se Slověni mudili. Deseti dan potem je poslal cesar Mavricij svojemu bratu pismo ter mu velel, da naj bode v Traciji. Mavricij je namreč slišal, da namerava množica Slověnov napasti Carigrad.¹⁷⁷⁾ Ko je poveljnik Peter dobil cesarjevo pismo, šel je najprej do trdnjave Pistos, potem pa proti Zaldapi. Naslednji dan se je napolil proti mestu Jatru,¹⁷⁸⁾ potem mimo trdnjave Latarkios ter je nato postavil svoj tabor pri Novah.¹⁷⁹⁾ Od tod je šel v Theodoropolis, potem v Kurisko¹⁸⁰⁾ in nato v mesto Asemon,¹⁸¹⁾ katero je imelo že prej posadko, ker so ga Slověni večkrat vznemirjali s svojimi napadi.

Šesti dan je tisoč mož, ki so bili poslani, da bi zasledovali sovražnike, nepričakovano naletelo na tisoč Bolgarov. Ker je bil takrat med Rimljani in kakanom mir, šli so ti Bolgari

¹⁷⁶⁾ Theophanes je vvrstil to, kar Theophylakt tu navaja, med dogodbe, katere so se vršile leta 597.

¹⁷⁷⁾ Theophylaktos, VII, c. 2, l. c. p. 273: « . . . ἡχηκόμιν γὰρ ὁ Μανρίκιος τῶν Σκλαβηρῶν τὰ πλήθη ἐς Βυζάντιον τὰς ὁρμὰς ἐπιφέρειν. » — Iz tega sklepamo, da so se mnogobrojne slověnske čete takrat potikale tudi po južni Traciji, ker drugače ne bi bila mogla nastati govorica, da se hočejo Slověni lotiti še celo glavnega mesta.

¹⁷⁸⁾ Jatros je bilo mesto ob sedanji reki Jantri, ki teče v Donavo.

¹⁷⁹⁾ Te Novae so bile ob Donavi blizu sedanjega bolgarskega mesta Svištova.

¹⁸⁰⁾ Kuriska ali Sekuriska je bilo mesto ob Donavi od Nov proti zahodu blizu sedanjega Nikopolja.

¹⁸¹⁾ Asemus ali Asamus se je zvala sedanja reka Osma, ki teče v Donavo unstran ustja reke Olte. Ob Osmi je stalo mesto Asemon ali Asema.

brez skrbi naprej. Rimljani so po ukazu svojega voditelja začeli s puščicami streljati na nje. Bolgari so nato poslali svoje poslanca k Rimljanom, katerim so rekli, da bi opustili boj ter ne prelomili sklenjenega miru. Voditelj rečene čete pošlje bolgarske poslanca k svojemu poveljniku, ki je bil za kakih 8000 stopinj oddaljen. Peter odgovori bolgarskim poslancem na njih mirovne besede, da hoče te barbare (Bolgare) takoj uničiti. Nato se Bolgari pripravijo na boj; postavijo se Rimljanom jako junaško nasproti ter jih zapodé v beg. Pozneje so Bolgari nanzanili kakanu vse, kar se je zgodilo. Ta je nato poslal poslanca k poveljniku Petru ter se pritožil, da so Rimljani brez pravega vzroka prelomili mir. Peter se je po svojih poslancih izgovarjal, da ni nič vedel o tem. Poslal je kakanu lepa darila, odstopil mu svoj plen ter ga tako zopet potolažil.

Četrty dan se je poveljnik Peter približal reki Donavi.¹⁸²⁾ Tu je zbral dvajset mož ter jih poslal čez reko, da bi opazovali gibanje sovražnikov. Rimski vojaki so torej prestopili na nasprotni breg, a bili so vsi vjeti in sicer na naslednji način.

Navada je bila, da so ogleduhi hodili takrat vedno po noči okrog, po dnevu pa spali. Rečeni možje so tedaj v neki noči prehodili mnogo zemlje ter bili vsled tega telesno jako utrujeni. Proti jutru so se obrnili v bližnje grmovje, kjer so hoteli počivati. Okoli devete ure so vsi pospali ter niso nikogar postavili za stražo. Takrat so Slovčeni prišli do omenjenega grmovja, poskakali s svojih konj ter se hoteli v senci nekoliko pohladi, svojim konjem pa dati malo počitka. Ko so šli nekateri par korakov v stran, zasačili so Rimljane, katere so vjeli ter jih prisilili razodeti, kaj njih rojaki nameravajo. Vjeti Rimljani so povedali vse, kar so vedeli. Nato je Perogost (*Περὸγαστρος*), ki je bil voditelj dotične slovčenske čete, zbral svoje ljudi, pomaknil se naprej ter se skril v bližnjem gozdu,

¹⁸²⁾ Ako pomislimo, da se je rimska vojska pomikala od Marcianopolja čez Zaldapo, Jatros, Novae, Kurisko in Asemon ter potem prestopila Donavo, moramo reči, da se je ta prehod vršil blizu tam, kjer se izliva v njo reka Olta.

da bi potem šel čez Donavo. Poveljnik Peter, ki ni vedel, da so sovražniki skriti v bližini, je ukazal svoji vojski, da bi šla čez reko. Tisoč jih je tudi prestopilo na drugo stran in vse te so Slověni pobili. Ko je poveljnik Peter to videl, prisilil je vso svojo vojsko, da je šla skupno, ne pa v manjših oddelkih čez Donavo. Slověni so jo čakali na nasprotni strani. Rimljani so iz svojih čolnov metali puščice na sovražnike ter jih prisilili, da so se umaknili. Voditelj Perogost je padel v boju, kajti neka puščica ga je zadela v trebuh ter takoj usmrtila. Ko je bil Perogost ubit, ubežali so njegovi vojaki. Rimljani, ki so se tako polastili nasprotnega brega, bi jih bili radi podili, a jih niso mogli, ker niso imeli konj.

Drugi dan se je napotila rimska vojska naprej. Kmalu je prišla v take kraje, kjer ni bilo nič vode. Žeja je bila tako velika, da so vojaki pili celo scalnico. Vsa vojska bi bila poginila, ako jej ne bi bil pokazal neki vjet Slověn poti do reke Elivakije, katera je bila štiri parasange oddaljena. Ko so Rimljani prišli do vode, pili so nekateri hlastno s tal, drugi so zajemali pijačo s periščem, tretji pa so jo lovili v posode. Na nasprotni strani reke je bil zaraščen log, kamor so se bili Slověni poskrili. Ko so Rimljani pili vodo, napadli so jih Slověni ter metali puščice na nje. Kmalu je bilo mnogo ljudij pobitih. Rimljani so šli nato čez reko, da bi prijeli sovražnika. A mnogobrojni Slověni so udarili s tako silo na nje, da so ti začeli bežati na vse strani. Poveljnik Peter se je moral zopet vrniti na bizantinska tla. Naval rimske vojske na Slověne je bil torej leta 597. brezuspešen. Peter je vsled svoje nesposobnosti izgubil poveljništvo, katero je bilo zopet izročeno Prisku.¹⁸²⁾

Mogoče je, da je tu omenjena nesreča, katera je zadela rimsko vojsko, dala obrskemu kakanu povod, da je po svoji stari navadi iz nova poslal svoje trume na bizantinsko zemljo.

¹⁸²⁾ Theophylaktos, VII, c. 2—5 (ed. Bonn., p. 271—279; ed. Boor, p. 247—254). — Theophanes, ed. Boor, p. 274, 275. — Anastasii Chron. tripart., ed. Boor, p. 169. — Hist. miscella, ed. Migne, Patrol. XCV, p. 1012.

Theophylaktos in Theophanes nam sicer ničesar ne pripovedujeta o tem napadu, pač pa Joannes, nadškof solunski, ki je živel v sedmem stoletju ter v svoji mladosti sam videl, kako so Slovēni oblegali mesto Solun.¹⁸⁴⁾

Rečeni pisatelj pripoveduje, da je obrski poveljnik zahteval od cesarja Mavricija nekih stvari ter v ta namen poslal svoje poslanca do njega. Ker mu je cesar odbil njegovo terjatev, razjezil se je ter sklenil, da se bode zato znosil nad mestom Solunom. Povabil je k sebi razne rodove Slovēnov,¹⁸⁵⁾ pomešal med nje še nekoliko drugih barbarov ter vsem skupaj ukazal napasti mesto Solun. Vojska, ki se je napravila na pot, bila je jako velika. Nekateri so mislili, da je bilo okoli 100.000 mož; drugi so rekli, da jih je bilo nekoliko manj, tretji so pa trdili, da jih je bilo še veliko več.¹⁸⁶⁾ V istem času niso ljudje videli nobene tako velike armade, kakor je bila ta. Primerjali so jo Kserksovi vojski, katera je hotela svoje dni podjarmiti Grško. Govorili so o njej, da je bilo toliko sovražnikov, da so izpili reke in studence, pri katerih so se utaborili, ter v puščavo premenili vso zemljo, po kateri so hodili. Ta množica se je

¹⁸⁴⁾ *Miracula s. Demetrii auct. Joanne Thessal. archiep., a. 132 (Acta Sanctorum, Octob., IV, p. 152, ed. ann. 1866):* »... ἃ δὲ ἀντοψὶ κατεΐδον, καὶ ταῖς χειρσὶν ἐψηλάφησα κατὰ τὸ ἀνατολικὸν τῆς πόλεως μέρος, ἔκ τε τῶν πολεμίων γεγενημένα...«. — Ker je pisatelj marsikaj sam videl, zato mu pač lahko verujemo, kar nam poroča. Da Theophylaktos, Theophanes in drugi ničesar ne pripovedujejo o navalu Slovēnov na Solun, je najbrže ta vzrok, ker je obleganje, kakor trdi dotični pisatelj, trajalo samo sedem dnij. Drugim pisateljem, kateri niso imeli nobenih posebnih interesov v Solunu, se morebiti ni zdelo vredno, da bi bili v svojih spisih omenjali tudi ta dogodek.

¹⁸⁵⁾ *Miracula s. Demetrii, c. 109, l. c., p. 143:* »... καλεῖ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἅπασαν τῶν Σκλαβινιῶν θρησκείαν, καὶ θηριώδη φυλὴν, ὑπέκριντο γὰρ αὐτῷ τὸ ἔθνος ἅπαν...«. — Neresnična je trditev, da bi bili vsi Slovēni podložni Obrom.

¹⁸⁶⁾ *Miracula s. Demetrii, c. 110, p. 143:* »οἱ μὲν γὰρ αὐτοὺς ὑπερ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ὀπλίτας ἀνδρας ἐδόξαζον οἱ δὲ ὀλίγον ἦντος, ἄλλοι δὲ πολλῶ πλείους...«

kaj hitro pomikala naprej. Solunjani so samo en dan pred prihodom sovražnikov zvedeli, da se približujejo. V nedeljo dne 22. septembra¹⁸⁷⁾ so mestni prebivalci čuli o Slovēnih, da so na poti, ter nato ugibali, pridejo li blizu v štirih ali petih dneh. A Slovēni so bili že na vse zgodaj naslednjega dne pred mestom. Postavili so k zidu lestvice, katere so že narejene prinesli s seboj. Ko se je zdanilo v ponedeljek zjutraj, videli so Solunjani, da so sovražniki obkolili vse mesto. Nekateri oddelki so se polastili gradov, ki so bili zunaj mesta, ter predmestij. Kamor so prišli, povsod so vse opustošili, pojedli, razdrobili in poteptali. Meščani so bili v velikem strahu, ker večina izmed njih je sedaj prvič od blizu videla barbarsko falango. Ne samo boječim, tudi hrabrejšim je srce upadlo. Treba je pomisliti, da je razsajala dva meseca prej po mestu strašna kuga ter pomorila mnogo prebivalcev. V tistem času, ko so prišli sovražniki pred Solun, je bila večina meščanov zaradi trgatve na kmetih ter ni mogla priti v mesto, ker so je Slovēni obkolili tako nepričakovano. Vsi Solunjani so bili mnenja, da ni mogoče rešiti mesta. Pisatelj nato na obširno pripoveduje, kako je sv. Demetrij na čuden način pomagal mestnim prebivalcem, da so v nekaterih dneh pregnali sovražnike.¹⁸⁸⁾

Cesar Mavricij je namesto svojega brata Petra, ki je v bojih s Slovēni popolnoma pokazal svojo nezmožnost, iz nova postavil Priska za poveljnika. Ta je spomladi leta 598. zapustil Carigrad, napotil se nad Slovēne, šel čez Donavo ter v štirih dneh po prehodu čez rečeno reko došel v Gorenje Nove.¹⁸⁹⁾ Namenjen je bil, da bi šel nad Slovēne, ali razmere

¹⁸⁷⁾ *Miracula s. Demetrii*, c. 111, p. 144: «*κρυφαῖη γὰρ ἡμέρα μνησθέντων τούτων, τῇ εἰκάδι δευτέρα τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός . . .*» — Za cesarja Mavricija je bila nedelja samo enkrat dne 22. septembra in sicer leta 597. Iz tega sledi, da so Slovēni v rečenem letu oblegali mesto Solun.

¹⁸⁸⁾ *Miracula s. Demetrii*, c. 109—148 (p. 143—156).

¹⁸⁹⁾ *Thephylaktos*, VII, c. 7, § 3 (ed. Bonn. p. 281; ed. Boor, p. 256): «*... εἰς Νόβας τὰς ἄνω . . .*» — Te Nove so bile ob Donavi

so nanese, da se je moral vojskovati z Obri. Ko je kakan videl, da se Prisk približuje njegovi zemlji, poslal je k njemu svoje poslanca ter ga vprašal, zakaj je prišel v rečeni kraj. Prisk je odgovoril, da zarad lova. Kakanovi poslanca so nato rekli, da naj bi šel drugam na lov ter naj ne bi spravljal na onem mestu miru v nevarnost. Prisk je nato trdil, da svet, kamor je prišel, je rimska lastnina. Obrski poslanca pa so podarjali, da so Rimljani že zdavnaj izgubili ta svet, ker ga jim je vzel tuji meč.¹⁹⁰⁾ Med tem časom, ko so obrski poslanca očitali Prisku, da ne izpolnjuje sklenjene pogodbe ter na skrivnem razdira mir, oblegal je kakan bizantinsko mesto Singidunum (Beli Grad) ter se ga tudi polastil. Prisk je hotel iti mestu pomagat. Ko je videl, da je prišel prepozno, ustavil se je za kakih 30 rimskih milj od Singiduna ne daleč proč od mesta Konstantiole.¹⁹¹⁾ Ker pogovor med njim in kakanom ni prinesel zaželenega miru, prišlo je do novega boja, kateri je cesarju še enkrat pridobil mesto Singidunum. Nato je kakan na videz zopet sklenil mir z Rimljani.¹⁹²⁾

Leta 599. je peljal kakan svoje trume v Dalmacijo, kjer je razrušil mesto Bonkeis¹⁹³⁾ in pa štirideset gradov. Nato je Prisk, ki se je še vedno mudil v singidunski okolici, poslal nad kakanovo četo 2000 vojakov, kateri so po noči nenadoma na-

---

v sedanji Srbiji med Golubcem in Dolenjim Milanovcem. Ker je Prisk že v štirih dneh prišel do Nov, prestopil je Donavo najbrže pri Taliati, kjer je sedaj Dol. Milanovac.

¹⁹⁰⁾ Theophylaktos, VII, c. 7 (ed. Bonn. p. 281, 282; ed. Boor, p. 256).

¹⁹¹⁾ Konstantiola je bila blizu izliva Srbske Morave v Donavo

¹⁹²⁾ Theophylaktos, VII, c. 10—11 (ed. Boor, p. 280—291; ed. Boor, p. 262—264). — Theophanes, ed Boor, p. 276, 277. — Anastasius, l. c., p. 170 — Hist. miscella, l. c., p. 1013.

¹⁹³⁾ To mesto, katero Theophylakt imenuje Βόγκις (acc.), Theophanes Βάλλης (acc.), Hist. miscella Balcham (acc.), je bilo, kakor misli Rački (Doc. spect. hist. Slav. merid., VII, str. 254) tam, kjer je sedaj vas Baljke pri Drnišu v Dalmaciji.

padli Obre ter jim vzeli plen. Ko je kakan zvedel o tej nesreči, bil je žalosten.¹⁹⁴⁾

Iz nekega pisma papeža Gregorja I., katero je bilo meseca maja leta 599. poslano bizantinskemu eksarhu Kalliniku v Ravenni, je razvidno, da je ta premagal Slovine ter nato o tem svojem činu poročal papežu.¹⁹⁵⁾ Najbrže so ti Slovani služili v kakanovi vojski, katera se je v tistem času mudila v Dalmaciji. Omenim naj, da je ta pokrajina imela takrat svojega prokonzula, kateri pa je bil podložen ravenskemu eksarhu v Italiji.

Obrske čete so se nato pomaknile k Donavi, kjer so se mudile takrat tudi rimske trume. Obe vojski sta si tukaj stali nasproti nad osemnajst mesecev, ne da bi se bilo zgodilo kaj posebnega.¹⁹⁶⁾ Ker je poveljnik Prisk spomladi leta 598. zapustil Carigrad ter potem prišel do obrske meje, smemo trditi, da je ostal v bližini reke Donave do konca leta 599.

V naslednjem letu je šel kakan v Mezijo ter tu oblegal mesto Tomis. To je prisililo Priska, da je zapustil Singidunum ter šel tja, kjer so se bili Obri utaborili. Kmalu potem je kakan zvedel, da gre grški poveljnik Komentiol proti Nikopolju;¹⁹⁷⁾ zato mu je šel nasproti. Komentiol se ga je zbal ter se pomaknil s svojo vojsko proti jugu. Kakan mu je sledil, prišel v Drizipera blizu Dolgega zidovja ter se polastil tega mesta. V Carigradu je nastal velik strah, ko se je zvedelo, da so Obri že tako blizu. Prebivalci glavnega mesta so že mislili na to,

¹⁹⁴⁾ Theophylaktos, VII, c. 12 (ed. Bonn., p. 291; ed. Boor., p. 265). — Theophanes, l. c., p. 277. — Anastasius, l. c., p. 171. — Hist. miscella, l. c. p. 1013.

¹⁹⁵⁾ ». . . quod mihi de Sclavis victorias nuntiaſtis. — Mansi, Concil. coll., X, str. 117. — Jaffé, Reg. pont. Rom., ed. 1885, št. 1680.

¹⁹⁶⁾ Theophylaktos, VII, c. 12, § 9 (ed. Bonn., p. 292; ed. Boor, p. 266):
»ἐπὶ μῆρας τοιγαροῦν ὀκτωκαίδεκα καὶ περὶαίερω Ῥωμαίους τε καὶ βαρβάρους τοῖς ἀνὰ τὸν Ἰστρον ἀνλιζομένοις οὐδὲν ἄξιον συγγραφῆς διαπέπρακται.«

¹⁹⁷⁾ Nikopolis (sedaj Nikopolj) je bilo mesto ob reki Jantri (Jatros) v sedanji severni Bolgariji.

da bi zapustili evropejska tla ter se preselili v Chalcedon v Aziji. Cesar je v tej stiski poslal svojo telesno stražo in pa velik del carigrajskih meščanov k Dolgemu zidovju.¹⁹⁸⁾ Tudi je carigrajski senat sklenil poslati poslanca h kakanu. Temu je takrat (leta 600) pobrala kuga sedem sinov, kar ga je jako potrla.¹⁹⁹⁾ Zato je sklenil z Rimljani mir, v katerem je bilo dogovorjeno, da meja med Rimljani in Obri naj bo Donava. Vender pa naj bode cesarju in pa kakanu dovoljeno, da gresta čez to reko, kadar bi kateri izmed nju hotel napasti Slověne.²⁰⁰⁾ Rimljani so se tudi zavezali, da bodo Obrom k vsakoletnemu davku dodali še 20.000 zlatov. Tako je bila takrat vojska med Obri in Bizantinci končana.²⁰¹⁾

Cesar Mavricij je mislil, kakor smo že povedali, da bodo Slověni nehali napadati njegovo državo, ako bodo imeli na svojih tleh opraviti z rimsko vojsko. Ravno to je hotel poskusiti tudi nasproti Obrom leta 601. Poslal je k Donavi svojega poveljnika Komentiola, kateri se je pred Singidunom združil s Priskom. V rečenem letu niso bili Obri, pač pa Bizantinci, kateri so prelomili mir. Rimska vojska se je pomaknila od Singiduna proti Viminaciju, ki je stal na nekem otoku blizu izliva reke Mlave v Donavo. Ko je kakan slišal, da se hočejo Rimljani ž njim vojskovati, šel je s svojimi četami čez bizantinsko mejo, svojim štirim sinovom pa je ukazal, da naj stražijo pri Donavi nasproti Viminaciju. Rimljani so šli pod

¹⁹⁸⁾ To zidovje, katero je dal leta 512. sezidati cesar Anastazij, je segalo od Selymbrije pri Propontidi pa do Derkon-a ob Črnem morju ter bilo 280 stadijev dolgo.

¹⁹⁹⁾ Te kuge ne smemo zamenjati s tisto, katera je razsajala leta 597. v Solunu.

²⁰⁰⁾ Theophylaktos, VII, c. 15, § 14 (ed. Bonn., p. 299; ed. Boor, p. 273): «... διομολογείται δὲ Ῥωμαίοις καὶ Ἀβάροις ὁ Ἰστρος μιστήρ, κατὰ δὲ Σκλαυηγῶν ἐξουσία τὸν ποταμὸν διανήξασθαι.» — Tu imamo nov dokaz, da so bili ti Slověni samostojni.

²⁰¹⁾ Theophylaktos, VII, c. 12—15 (ed. Bonn., p. 292—299; ed. Boor, p. 265—272). — Theophanes, l. c. p. 278—280. — Anastasius, l. c. p. 171, 172. — Hist. miscella, l. c. p. 1014.

Priskovim poveljstvom čez Donavo, premagali zaporedoma v treh bitkah obrske čete ter pobili najprej 4000, potem 9000 in nato 15.000 sovražnikov. Med padlimi so bili tudi kakanovi sinovi. Ne brez nevarnosti se je kakanu posrečilo, da se je pomaknil s svojo vojsko k reki Tisi. Prisk je šel za njim in trideset dnij pozneje je premagal Obre pri rečni reki. Prisk je nato poslal čez Tiso 4000 mož, da bi opazovali gibanje sovražnikov. Prišli so v tri gepidske vasi, kjer so pomorili 30.000 (?) ondotnih prebivalcev. Dvajset dnij pozneje je Prisk premagal peto obrsko vojsko in sicer zopet pri Tisi, kjer je padlo med drugimi tudi jako veliko Slověnov. Rimljanom je prišlo v pest tudi mnogo vjetnikov in sicer 3000 Obrov, 2200 drugih barbarov ter 8000 Slověnov.²⁰²⁾ Vse te so Rimljani vklenili ter poslali v mesto Tomis. Kakan se je obrnil nato do cesarja Mavricija z namenom, da bi Prisk poslal vjete Obre nazaj v njih domovino.²⁰³⁾

Videli smo, kako srečno se je Prisk vojskoval z Obri leta 601. Sicer so poročila o njegovih zmagah prej ko ne pretirana, vendar lahko trdimo, da je imel v obče mnogo uspeha. Cesar Mavricij ni sklenil istega leta miru s kakanom in zato se je vojevanje nadaljevalo tudi leta 602. Cesar je sedaj napravil veliko napako, da je zopet postavil za poveljnika svojega

²⁰²⁾ Theophylaktos, VIII, c. 3, § 14, 15 (ed. Bonn., p. 319; ed. Boor, p. 289): «... συναπόλλυνται δὲ τούτοις καὶ Σκλαυηῶν πλείστη ἀπόμοιρα. ἐξῶργεῖτο δὲ μετὰ τὴν ἤτταν τὸ βάρβαρον, καὶ ἤλωσαν Ἄβραοι μὲν τρισχίλιοι, ἄλλοι δὲ βάρβαροι πρὸς ταῖς τέτρασι χιλιάσι διασχίλιοι τε καὶ διακόσιοι, καὶ Σκλαυηῶν χιλιάδες ὀκτώ.» — Ta števila nam kažejo, iz kakih narodnostij so bile sestavljene čete obrskega kakanu. Med ujetniki je bilo največ Slověnov; primeroma malo je bilo Obrov, kateri so bili, kakor se vidi, kakanu posebno pri srcu. Med ostalimi barbari je bilo brez dvoma največ Gepidov. Mnogoličnost obrske vojske v narodnem oziru nas spominja nehoté na sedanjo avstrijsko armado, v kateri tudi služi največ Slovanov.

²⁰³⁾ Theophylaktos, VIII, c. 1—4 (ed. Bonn., p. 314—320; ed. Boor, p. 284—289). — Theophanes, I. c. p. 281, 282. — Anastasius, I. c. p. 173. — Hist. miscella, I. c. p. 1015, 1016.

nesposobnega brata Petra, ki je v kratkem času uničil uspehe, katere si je priborilo rimsko orožje pod nadzorstvom previdnega Priska.

Novi poveljnik je zbral svojo vojsko, prišel do Donave ter se utaboril pri Palastolu.²⁰⁴⁾ Tu je čakal, da je minula vročina. V začetku jeseni se je mudil v dardanskem hribovju, katero je bilo med Mezijo in Macedonijo. Ko je slišal, da se barbari zbirajo pri tako imenovanih Kataraktih (pri Železnih vratih), kjer je obrski poveljnik Apsih postavil svoj tabor, napotil se je tja. Apsih je hotel vzeti Rimljanom Katarakte ali bolje rečeno, tiste trdnjave, katere so bile v ondotnih krajih, da bi bili Obri lažje v dotiki s svobodnimi Slověni, ki so bivali po sedanjem Valaškem. Poveljnik Peter je želel, da bi cesar zopet sklenil mir s kakanom. Kolikor je nam znano, ni bilo takrat nobenega pravega boja med Obri in Rimljani. Kmalu sta se obe vojski pomaknili nazaj, kakan proti zahodu v Konstantiolo, Peter pa v Tracijo. Po bizantinski državi se je namreč raznesla govorica, da kakan nalašč odlaša z vojskovanjem zato, da bi se rimske čete brez skrbi razšle in da bi potem Obri nenadoma napadli Carigrad. Da bi se kaj takega ne moglo zgoditi, ukazal je cesar svojemu poveljniku, da naj zapusti zemljo ob Donavi ter gre v Adrianopol (Drenopolje).

Pozneje se je Peter pripravljaj, da bi šel čez Donavo nad Slověne. Pisal je Bonosu, ki je bil član cesarske telesne straže, da bi mu poslal ladij in vojakov. Ko je dobil zahtevano brodovje, izročil je poveljništvo čez isto nekemu Guduis-u. Ta je nato šel čez Donavo, pobil veliko sovražnikov, nabral mnogo plena ter si pridobil na ta način dokaj slave. Z Rimljani so se takrat zavezali zoper Slověne slovanski Antje. Ko je obrski kakan zvedel, da so Bizantinci napadli Slověne, hotel je tem pomagati tako, da je poslal zoper Ante svojega poveljnika

---

²⁰⁴⁾ Palastolon je bil utrjen kraj v Meziji blizu izliva reke Iskra v Donavo nasproti sedanjemu Islaš-u.

Apsiha.²⁰⁵) Obrskim vojakom pa ni ugajala pot nad rečeno ljudstvo in zato so se hoteli združiti z rimsko vojsko. Ko je kakan to slišal, bil je v velikem strahu; prosil je odpadnike, da bi zopet prestopili na njegovo stran.

Ko je bilo že pozno v jeseni, zapovedal je cesar Mavricij poveljniku Petru, da naj rimska vojska ostane čez zimo na slovënski zemlji. Vojaki so se protivili cesarjevi volji ter navajali v prvi vrsti tri razloge. Rekli so, da je na sovražnikovih tleh dobiti le malo plena, potem da jim primanjkuje v ta namen potrebnih konj, in kot tretji razlog, da je nevarnost prevelika zaradi množice Slovënov, kateri krožijo po zemlji na nasprotni strani Donave.²⁰⁶) Ker se je poveljnik Peter strinjal s cesarjevim ukazom, zameril se je svoji vojski. Mavricij je večkrat pisal Petru ter mu ukazal, da naj vojaki izvrše njegovo voljo. A ti so se čedalje bolj ustavljali in na zadnje so bili tako razdraženi, da so prestopili Donavo ter prišli v Palastol. Mraz in deževje sta kmalu potem še bolj nezadovoljnežem razburila živce. To priložnost je porabil stotnik Foka, da je peljal rimsko vojsko proti Carigradu.²⁰⁷) Ker se je tudi v glavnem mestu ljudstvo uprlo, moral je Mavricij bežati čez morje v Azijo. Foka je postal v novembru istega leta bizantinski cesar ter je pozneje Mavricija vjel in ga dal usmrtiti.

²⁰⁵) Theophylaktos, VIII, c. 5, § 13 (ed. Boor, p. 293): *>ἀτὰρ τὰς Ῥωμαίων ἐφόδους ὁ Χαγίνος μεμαθηκώς τὸν Ἀψίχ μετὰ στρατοπέδων ἐξέπεμπεν, ὅπως τὸ τῶν Ἄντων διολέσειεν ἕδος, ὃ σύμμαχον Ῥωμαίοις ἐτίγγαεν ὄν.<*

²⁰⁶) Theophylaktos, VIII, c. 6, § 2 (ed. Bonn., p. 324; ed. Boor, p. 293): *>... ἔτι γε μὴν καὶ διὰ τὸ πλῆθος βαρβάρων περικυμαίνειν τὴν ἀντιπέρασ τοῦ Ἰστρον.<* — Ker Theophylakt kmalu potem omenja, da je rimska vojska prestopila Donavo ter prišla v Palastolon, smemo iz tega sklepati, da tu omenjena nasprotna stran reke Donave je bila na desnem, ne pa na njenem levem bregu. Iz tega bi sledilo, da je takrat, ko je pustošila rimska vojska po slovënskih tleh, razsajala velika množica Slovënov po bizantinski zemlji.

²⁰⁷) Theophylaktos, c. 4—7 (ed. Bonn., p. 321—327; ed. Boor, p. 290—297). — Theophanes, ed. Boor, p. 286, 287. — Anastasius, I, c., p. 176. — Hist. miscella, I, c., p. 1017.

Ko je Foka postal vladar v Carigradu, začeli so se zoper njega vojskovati Perzi, kateri so do takrat že več let v miru živeli z Bizantinci. Isto tako so se vzdignili zoper rimsko oblast Obri ter opustošili Tracijo.²⁰⁸⁾ Ta dva sovražnika sta bila dobrodošla zaveznika Slovénom, kateri so odsle še lažje ponavljali svoje napade, dokler se niso na zadnje polastili obširnih pokrajin rimske države.

VIII.

Po odhodu Langobardov v Italijo (568) so se po Panoniji in po vzhodnem Noriku začeli razprostirati Obri in njim podložni Slověni. Do leta 595. so se Slověni razširili do bavarske meje, kjer so se bojevali z vojvodo Tasilo. Ker so leta 596. Bavarci ponovili svoj naval, pomagali so Slovénom Obri, da so pregnali sovražnike. Leta 600. so Slověni poskušali priti skozi Istro v Italijo. Kmalu potem, morebiti leta 602., so Slověni, Obri in Langobardi skupaj udarili na istrski polotok ter po njem ropali in požigali.

Kakor so torej Slověni in Obri mnogokrat proti koncu šestega stoletja vznemirjali bizantinske pokrajine, isto tako so takrat včasih napadli tujo zemljo na zahodu, dokler niso na zadnje posedli skoraj vsega sveta po Vzhodnih Alpah.²⁰⁹⁾

IX.

Iz dogodkov, katere smo zgoraj opisali, je razvidno, da se je okoli leta 600. po Kr. razprostirala bizantinska oblast proti severu do Donave. Unstran dolnje Donave med Črnim morjem in Železnimi vrati so bivali svobodni Slověni, kateri so morali biti dostikrat pripravljeni, da so branili prehod čez Donavo Rimljanom in Obrom. Od Železnih vrat proti zahodu sta

²⁰⁸⁾ Theophylaktos, VIII, c. 15 (ed. Bonn., p. 346; ed. Boor. p. 314). — Theophanes, p. 290. — Anastasius, p. 179. — Hist. miscella, p. 1019.

²⁰⁹⁾ Ker sem o prodiranju Slověnov proti zahodu nekoliko pisal že pred dvema letoma (gl. Izvestja, VI, str. 55—61 in 85—90) in ker še mislim pri priložnosti govoriti o tem predmetu, zato naj tukaj zadostujejo te vrstice.

Donava in Sava delali mejo med bizantinsko in obrsko zemljo. Iz prej opisanih dogodkov smo tudi posneli, da Slovëni in Obri niso v šestem stoletju napadali bizantinske zemlje iz tega namena, da bi si jo bili osvojili, temuã zato, da bi si nabrali kolikor mogoãe veliko plena ter izsilili od carigrajskih vladarjev lepe svote denarja. Ako bi se bili Slovëni polastili še drugih zemelj razun tistih, katere so že imeli, treba bi jih bilo tudi obdelovati. Kaj bi jim bila koristila na novo pridobljena pokrajina, ako bi ne bilo v njej takih prebivalcev, katerim bi lahko vãasi pobrali živino, zlatnino in druge stvari? Za cesarja Mavricija se Slovëni še niso stalno naselil po Meziji, Traciji, Iliriji in Macedoniji. Nekateri radi poudarjajo, da so Slovani lepo mirno posedli opustošene pokrajine bizantinske države ter tu začeli obdelovati zemljo in rediti živino. Odkod so to zvedeli? Razni zgodovinski viri nam kaj jasno priãajo, da so bili Slovëni v tistih ãasih prav tako, kakor njih prijatelji Obri, bojeviti in drzni napadovalci, ne pa mirni in pridni poljedelci.²¹⁰⁾

Videli smo paã, da so se Slovëni vãasi tudi ãez zimo mudili na zemlji bizantinske države ter po njej plenili, kakor na primer leta 550/551. Enkrat so ostali kar štiri leta na tujih tleh ter po njih ropali. To je trajalo zato tako dolgo, ker je imel takratni bizantinski cesar opraviti s perzijansko vojsko, zoper katero je poslal vse svoje trume.

Ako bi se bili hoteli Slovëni že v šestem stoletju naseliti po rimski zemlji, da bi jo bili obdelovali, zgoditi bi se bilo moglo to le z dovoljenjem carigrajskih vladarjev, katerih oblast je segala še leta 602. v Evropi do Donave in Save. Ves polotok od Istre pa do Ærnega morja je bil še takrat preprežen z mnogoštevilnimi trdnjavami, v katerih so bivale bizantinske posadke.²¹¹⁾

²¹⁰⁾ Roesler, Ueber den Zeitpunkt der slav. Ansiedlung an der unteren Donau. (Sitzungsber. der phil.-hist. Classe der kais. Akad., 73. Bd., str. 107—109).

²¹¹⁾ Roesler, str. 114.

Da še ni bilo na koncu šestega stoletja Slověnov na zahodni strani Balkanskega polotoka, razvidno je iz pisem, katera je papež Gregor Veliki poslal raznim škofom in drugim možem v Dalmacijo in Ilirijo. Ta pisma nam kažejo, da so bile takrat urejene cerkvene zadeve po rečenih pokrajinah.²¹²⁾ Dalmatinskim cerkvenim pastirjem se je tako dobro godilo, da je papež meseca marca leta 592. opominjal solinskega škofa Natala, da živi preveč razkošno.²¹³⁾ Po Iliriji je bilo še leta 591. tako varno, da so v to pokrajino pribežali tisti škofje, katere so drugod pregnali sovražniki. To je razvidno iz pisma, katero je papež Gregor meseca maja istega leta poslal ilirskim škofom.²¹⁴⁾ Sicer so barbari morebiti še v navedenem letu pridrli tudi v Ilirijo; a škoda, katero so naredili, se je kmalu popravila. To dokazuje pismo, katero je papež Gregor pisal meseca marca leta 592. ilirskemu prefektu Jobinu.²¹⁵⁾ Taka so bila pisma papeža Gregorja v prvih letih njegovega vladanja.

Kako vse drugače se glasi pismo, katero je poslal Gregor Veliki meseca julija leta 600. solinskemu škofu Maksimu. Papež pravi v dotičnem pismu, da je jako potr in vznemirjen zararad Slovanov, kateri mu (škofu Maksimu) grozno preté.

---

²¹²⁾ Glej Monumenta spect. hist. Slav. merid., vol. VIII, str. 236 do 262, št. 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 53, 55, 56, 57.

²¹³⁾ Monum. spect. hist. Slav. merid, VII, str. 238: »... didici, pastorali cura derelicta solis te convivii occupatum.«

²¹⁴⁾ Mansi, Conc. coll., IX, p. 1065: »... episcopos, quos a propriis locis hostilitatis furor expulerat, ad eos episcopos, qui nuncusque in locis propriis degunt, pro sustentatione et stipendiis praesentis vitae esse iungendos. — Cf. Jaffé, Reg. pont. Rom., ed. 1885, št. 1113.

²¹⁵⁾ Mansi, Conc. coll., IX, p. 1093: »... ut quam ex una parte flagello barbaricae vastationis ulcerat, hanc ex alia per eminentiam vestram, quasi per superductam salutem, curet.« — Cf. Jaffé, Reg. pont. Rom., št. 1176.

Potrj je zato, ker ž njim (z Maksimom) vred trpi; vznemirjen pa, ker so Slovani že začeli skozi Istro siliti v Italijo. ²¹⁶⁾

Šafařík ²¹⁷⁾ in za njim še nekateri drugi trdijo, da so imena nekotjih trdnjav, katere je dal cesar Justinijan postaviti ali pa popraviti, slovanska. Ako bi bilo to res, potem bi morali reči, da so se vsaj nekateri slovanski rodovi naselili po Balkanskem polotoku že v tretjem stoletju po Kr., ker že takrat je bilo nekoliko dotičnih trdnjav postavljenih. Pri izvajanju krajevnih imen iz slovanščine je treba največje previdnosti in natančnosti. Ako kdo površno postopa, izpeljuje lahko marsikatero neslovansko ime iz tega ali unega slovanskega jezika; razume se, da se tako ravnanje ne strinja z resnico. ²¹⁸⁾

Še le, ko je začel vladati v Carigradu Foka (602—641), so se Slověni čutili na Balkanskem polotoku tako domače, kakor še nikdar ne prej. Bizantinci so morali takrat poslati svoje čete na vzhod proti Perzom in Arabom ter se niso toliko brigali za sovražnike, kateri so se začeli lastiti Mezije, Tracije, Ilirije in drugih pokrajin. Takratni pisatelji nam le malo poročajo o Slověnih, ker so jih veliko bolj skrbeli dogodki v Aziji, kjer je pretila še hujša nevarnost, kakor ob Donavi. Znano je, da so takrat Arabci vzeli carigrajskim vladarjem Sirijo, Palestino, Egipet in še druge dežele. ²¹⁹⁾

Slověni so tedaj v prvi polovici sedmega stoletja posedli obširne dele Balkanskega polotoka. Po nekaterih krajih jih je bilo toliko, da so kar cele pokrajine dobile po njih ime *Σκλαυρία* (Slověnija). To nazivanje je bilo že v drugi polovici sedmega stoletja v navadi za Mezijo. ²²⁰⁾

²¹⁶⁾ Mansi, Conc. coll., X, p. 231: »Et quidem de Sclavorum gente, quae vobis valde imminet, affligor vehementer et conturbor. Affligor in his quae iam in vobis patior: conturbor, quia per Istriae aditum iam Italiam intrare coeperunt.« — Cf. Jaffé, Reg. pont. Rom., št. 1784.

²¹⁷⁾ Slov. starožit., II, 14.

²¹⁸⁾ Prim. Krek, Einleitung, ed. 1887, str. 280. — Kako lahko bi bilo trditi o krajevnem imenu *Μιλλάροεκα*, da je popolnoma domače, ako bi ne bilo tako brezsmislna.

²¹⁹⁾ Roesler, str. 116.

²²⁰⁾ Roesler, str. 117, 118.

Rekel sem, da istočasni bizantinski pisatelji le malo poročajo o razširjevanju Slověnov po zemlji med Jadranskim in Črnim morjem. Precej gostobeseden je Konstantinos Porphyrogenetos,²²¹⁾ kateri pripoveduje, da so za cesarja Heraklija prišli Hrvatje in Srbi na Balkanski polotok. Ta Konstantin je živel v desetem stoletju, tedaj tristo let pozneje, kakor cesar Heraklij. Kar čitamo pri Konstatinu o prejšnji domovini Hrvatov in Srbov ter o njih prihodu na tisto zemljo, kjer še sedaj prebivajo, je jako neverjetno.

O Hrvatih pravi Konstantinos Porphyrogenetos na enem mestu, da so prej bivali unkraj Bavarskega,²²²⁾ na drugem mestu pa, da so stanovali unstran Madjarskega blizu Frankovskega.²²³⁾ O Srbih trdi rečeni pisatelj, da so bili nekda

²²¹⁾ Konstantinos Porphyrogenetos je v svojem delu »O državni upravi« opisal razne narode, s katerimi so bili Bizantinci takrat (v 10. stoletju) v dotiki. Poročila, katera imamo od tega pisatelja, so včasih neresnična in še celo brezmiselna, včasih pa istinita in ne brez zgodovinske vrednosti. Tu in tam so v enem in istem poglavju zanesljive notice zraven popolnoma napačnih. Na starejše pisatelje se je Konstantin le malo oziral. Kar pripoveduje, to je zvedel iz poročil bizantinskih poslancev o tujih narodih ali pa slišal iz ust raznih trgovcev in drugih inostranskih ljudij, kateri so se trokrat mudili v Carigradu. O istočasnih dogodkih je precej dobro podučen; ako pa opisuje dejanja iz davne preteklosti, je popolnoma nezanesljiv. Na raznih mestih je videti, da je bil v zgodovini kaj slabo podkovan. Tako n. pr. trdi, da je bil Atila kralj Obrov ter se v Gorenji Italiji bojeval s Franki (c. 28, ed. Bonn., p. 123). Narses je po njegovem mnenju živel takrat, kakor papež Caharija, ki je vladal od 742—751 (c. 27, p. 119); zmotil se je tedaj tu samo za 200 let. Takih napak je več. — O Konstantinu Porphyrogenetu in o zanesljivosti njegovega prej omenjenega spisa je priobčil Rački v »Književniku« (I, stran 36—77) leta 1864. dobro razpravo, v kateri poudarja (str. 49), da je treba njegovo delo primerjati z drugimi istočasnimi verodostojnimi spomeniki; kjer pa tega ni mogoče, mora se vsaka njegova vest presoditi na temelju notranjih razlogov in zakonov stroge kritike.

²²²⁾ De administr. imp., c. 30, ed. Bonn., p. 143: »Οἱ δὲ Χρῶβᾶτοι κατῳκοντ τῆρικαῦτα ἐκείθεν Βαγιβαρίας.«

²²³⁾ Ibid., c. 31, p. 147: »... οἵτινες Τονρκίας μὲν ἐκείθεν Φραγίας δὲ πλησίον κατοικοῦσι . . .«

doma unstran Madjarskega na zemlji Boikov, katera je blizu Frankovskega.²²⁴⁾ Za tistega, ki je živel v desetem stoletju v Carigradu, ni mogla biti zemlja unkraj Bavarskega in unkraj Madjarskega blizu Frankovskega druga, kakor češka dežela, kar potrjuje tudi ime »Βόικα«. S Češkega ali pa vsaj iz soseščine te dežele naj bi bili tedaj prišli Hrvatje in Srbi v svojo sedanjo domovino.

O nekdanjih bivališčih Hrvatov in Srbov se je že mnogo pisalo. Nekateri, kakor Šafařík,²²⁵⁾ iščejo prvotno domovino Belohrvatov med vzhodno Galicijo in Krkonoši na meji Češkega. Bela Srbija pa je ležala bolj proti severu v Veliki Poljski, Šleziji in Lužici do Labe. Zeuss,²²⁶⁾ kateremu je sledil tudi Dümmler,²²⁷⁾ stavi Veliko ali Belo Hrvaško na severno stran Karpatov od Češkega proti severovzhodu. Rački²²⁸⁾ misli, da sta bili Velika Hrvaška in Srbska za Karpati med Nemčijo in zapadnimi plemeni ruskih Slovanov ter se razprostirali na zahodu nekako do Sale in Labe, na vzhodu pa do Dnestra. Roesler²²⁹⁾ meni, da so bivali Belohrvatje na Češkem in sicer na južni in severni strani Krkonošev. Krek²³⁰⁾ piše, da so Hrvatje in Srbi pred sedmim stoletjem bivali za Karpati. Rutar²³¹⁾ išče Veliko Hrvaško po avstrijski Šleziji, severnem Moravskem in zapadni Galiciji. Njej proti vzhodu pa je ležala Bela Srbija.

²²⁴⁾ Ibid., c. 32, p. 152: »... τῶν τῆς Τουρκίας ἐκείθεν κατοικούντων εἰς τὸν παρ' αὐτοῖς Βόικα τόπον ἐπονομαζόμενον, ἐν οἷς πλησιάζει καὶ ἡ Φραγγία . . .«

²²⁵⁾ Slov. starož., II, § 31, 1; § 38, 2.

²²⁶⁾ Die Deutschen und die Nachbarstämme, str. 610.

²²⁷⁾ Ueber die älteste Geschichte der Slawen in Dalmatien (Sitzungsberichte der philos.-hist. Classe der kais. Akademie, XX, str. 366).

²²⁸⁾ Književnik. Časopis za jezik i poviest hrvatsku i srbsku, I (1864), str. 57.

²²⁹⁾ Op. cit., str. 120.

²³⁰⁾ Einleitung, ed 1887, str. 323.

²³¹⁾ Ilustrovani narodni koledar za leto 1895., izdal Dr. Hribar, str. 98.

Po mojih mislih so se vsi ti učenjaki zastonj trudili, ko so iskali bivališča starih Hrvatov in Srbov med severnimi Slovani. Istočasni viri ne poročajo nič o navedenih nekdanjih bivališčih.

Kako so Hrvatje in Srbi hodili proti jugu in kako so med potjo premagali razne ovire, o tem ne ve Konstantin ničesar povedati. Tudi pisatelji sedmega stoletja popolnoma molče o tem. Trditi smemo, da je to, kar nam Konstantinos Porphyrogenetos pripoveduje o nekdanjih bivališčih Hrvatov in Srbov unkraj Madjarskega in unkraj Bavarskega v bližini Frankov, kolikor toliko neresnično.

Konstantin tudi piše, da je bizantinski cesar Heraklij poklical Hrvate in Srbe na svojo zemljo. Zgodovinarji, ki so živeli za cesarja Heraklija ali pa tudi pozneje, ne vedo nič o tem pozivu. Neverjetno je, da bi bil Heraklij, kateremu so Slovani vzeli marsikak kos zemlje, poklical še novih slovanskih razrodov v svoje pokrajine ter tako pomnožil število svojih sovražnikov.

Odveč bi bilo, ako bi hotel tu naštevati še druge neverjetne trditve Konstantina Porphyrogeneta.²³²⁾ In vendar so nekateri znameniti možje, kakor Kopitar in Miklošič, na podlagi izjav rečenega grškega pisatelja spravili med učeni svet teorijo, na katero še dandanes marsikdo prisega.

Kopitar²³³⁾ in Miklošič²³⁴⁾ sta rada poudarjala, da je treba med Jugoslovani razločevati dva glavna razroda in sicer Slo v ě n e, katere omenjajo že grški pisatelji šestega stoletja, ko govoré o »Σκλαβηνοί«, ter Hrvate in Srbe, o katerih pripoveduje Konstantinos Porphyrogenetos. Po Miklošičevih mislih so se najprej naselili po Balkanskem polotoku, po Daciji,

²³²⁾ Nekaj takihotic je navedel Gfrörer (Byzantinische Geschichten, ed. Weiss, str. 8) ter potem dostavil besede: »Risum teneatis amici«.

²³³⁾ Kopitar, Ursprung der slawischen Liturgie in Pannonien. (Chmel, Der österreichische Geschichtsforscher, I, str. 508.)

²³⁴⁾ Miklosich, Altslov. Formenlehre in Paradigmen, Einleitung, stran X.

po Panoniji in po jugovzhodnih straneh alpskih pokrajin Slověni, katerih narečja so se le malo med seboj razločevala. Po dotičnih narečjih deli Miklošič rečene Slověne v karantanske, panonske, dakovske in bolgarske. O prvih trdi, da so predniki sedanjih Slovencev, o panonskih, da so govorili jezik, katerega sta pisala sv. Ciril in Metod, ter da so jih zatrli Madjari v začetku desetega stoletja, o dakovskih, da so bivali po sedanjem Erdeljskem ter se poizgubili v pretečenem stoletju med Rumuni, o bolgarskih pa, da so se pomešali z mongolskimi Bolgari ter so kolikor toliko predniki sedanjih Bolgarov. Med te Slověne, kateri so živeli med Vzhodnimi Alpami in Črnim morjem, so se vrinili pozneje, to je za cesarja Heraklija, Srbi in Hrvatje ter jih tako razkrojili v dva dela, katera sta se, ker sta bila ločena, med seboj čedalje bolj oddaljevala. Srbi in Hrvatje so, kakor trdi Miklošič, tuj element med Slověni.

Teorijo, da so se Hrvatje in Srbi pozneje vrinili med Slověne, pobija prav dobro prof. Jagić,²²⁶⁾ kateri piše, da jej ne nasprotujejo samo sedanja jugoslovanska narečja, temuč tudi jezik najstarejših dotičnih spomenikov. Brez dvoma so se predniki sedanjih Hrvatov in Srbov pomaknili nekako v istem času v svoja sedanja bivališča, kakor drugi južni Slovani. Bizantinski pisatelji šestega in sedmega stoletja zaznamenujejo z izrazom *Σλαβηνοί* tudi prednike sedanjih Hrvatov in Srbov.

Ako bi bilo res, da so se Hrvatje in Srbi še le pozneje vrinili med Slověne, morali bi trditi, da so na novo došli Slovani pobili in pregnali Slověne po tistih krajih, kjer je sedaj srbska in hrvaška zemlja, ali pa, da so se Slověni pač naselili po vzhodni strani Balkanskega polotoka in po Vzhodnih Alpah, po zemlji med Donavo, Dravo in Jadranskim morjem pa ne. Niti prvo, niti drugo se ne da iz zgodovine dokazati. Pač pa je znano, da so Slověni večkrat pustošili prav po tistih krajih, kjer sedaj prebivajo Srbi in Hrvatje. Omenili smo,

²²⁶⁾ Glej njegovo razpravo »Ein Kapitel aus der Geschichte der südslavischen Sprachen«. (Archiv für slav. Philologie, XVII, 1895, str. 47 — 87.)

da so Slovëni že leta 547. oplenili vso Ilirijo do Drača.²²⁶⁾ Tudi leta 551. so Slovëni razsajali po Iliriji.²²⁷⁾ Iz Theophylakta²²⁸⁾ je razvidno, da so bili pri izlivu Save v Donavo leta 592. naseljeni *Σκλαυηροί*. Zato moramo pač sklepati, da so Slovëni v začetku sedmega stoletja ravno tako posedli sedanjo srbsko-hrvaško zemljo, kakor sosednje pokrajine po Balkanskem polotoku in po Vzhodnih Alpah.

Miklošičeva trditev, da je treba Srbo-Hrvate v jezikovnem oziru ločiti od drugih Jugoslovanov, sloni na podatkih nezanesljivega Konstantina Porphyrogenneta, ki je živel za celih tristo let pozneje, kakor cesar Heraklij.

Da niso Hrvatje in Srbi tuj element med drugimi Jugoslovani, to kažejo narečja, katera so razširjena od Alp pa do Egejskega morja. Vsa ta narečja od laške meje pa do Črnega morja se tako vrsté med seboj, da sega eno v drugo. Vsi jugoslovanski jeziki so le nepretrgana vrsta raznih dialektov, o katerih je včasih težko reči, h kateremu jeziku naj jih prištevamo. Zato pa tudi opazujemo, da se v sedanjih dneh Srbi in Bolgari prepirajo, govoré li macedonski Slovani srbski ali bolgarski jezik; kajkavce okoli Varaždina bi nekateri radi prištevali Slovincem, drugi pa Hrvatom. Mnogo svojstev srbsko-hrvaškega jezika jasno dokazuje, da mu gre tisti prostor, katerega ima, namreč vmes med slovenskimi in bolgarskimi narečji. Ako ga ne bi bilo tu, manjkala bi med jugoslovanskimi jeziki vez, katera bi spajala narečja na vzhodu in zahodu.²²⁹⁾

Ako se oziramo na posamezna jugoslovanska narečja, vidimo, da se jezik štajarskih in ogerskih Slovencev v marsikaterih točkah strinja z bližnjim hrvaškim jezikom. Slovenščina prehaja po beneškem in goriškem narečju v čakovščino. Vzhodno-srbska narečja prestopajo v sorodna narečja zahodne Bolgarske; narečja južne in Stare Srbije pa v sosednja narečja

²²⁶⁾ Glej zgoraj str. 111.

²²⁷⁾ Glej zgoraj str. 118.

²²⁸⁾ VI, c. 3 et 4.

²²⁹⁾ Jagić op. cit., str. 72 i. d.

severne Macedonije. Ker eno narečje polagoma prehaja v drugo, zato opazujemo, da je največja razlika med najvzhodnejšimi in najzapadnejšimi narečji.²⁴⁰⁾

Zemljepisna lega jugoslovanskih narečij in pa njih jezikovna sorodnost se nekako vjemata. To kaže, da so se južni Slovani polagoma naselili po svoji sedanji zemlji nekako v tem redu, kakor so prebivali drug poleg drugega v svoji prvotni domovini. Ako bi se bil kje kak drug slovanski razrod vrnil med nje, opazovali bi lahko dandanes, da je jezikovna razvrstitev na dotičnem mestu pretrgana.²⁴¹⁾

V jugoslovanskih jezikih je mnogo posebnostij, katere nam kažejo, da imamo tu opraviti z nekako celoto. Ako se nahajajo v rečenih jezikih nekatere enakosti, katerih bi zastonj iskali pri drugih Slovanih, je to dokaz, da so bili vsi Jugoslovani že od nekdanj sosedje med seboj, ne pa še le od takrat, ko je vladal v Carigradu cesar Heraklij.²⁴²⁾

Ker pa si ne morem misliti, da bi se bil Konstantinos Porphyrogenetos kar na celem izmislil o neki domovini Hrvatov in Srbov unkraj Bavarskega in unkraj Madjarskega, zato je verjetno, da je moral imeti nekako podlago, da je sprejel v svoje delo tudi vesti o nekdanjih bivališčih Hrvatov in Srbov. Zdi se mi, da je v podatkih rečenega pisatelja nekaj zgodovinskega zrna.

Videli smo, da so bili Slovëni, bivajoči ob dolnji Donavi, v šestem stoletju samostojni, Slovëni pa, ki so stanovali ob Savi, podložni Obrom. V začetku sedmega stoletja so se razširili ti Slovëni z Obri vred tudi po zahodni strani Balkanskega polotoka. Nekoliko časa so bili Obrom pokorni tudi Čehi in pa Slovëni po Karantaniji, katere je kralj Samo leta 623. osvobodil obrskega jarma. Prav verjetno je, da je Samo takrat, tedaj za cesarja Heraklija, pozval tudi Slovëne po se-

²⁴⁰⁾ Jagić, str. 85. — Oblak v Archivu f. slav. Philologie, XVIII, str. 230.

²⁴¹⁾ Oblak v Archivu f. slav. Philologie, XVII, str. 289.

²⁴²⁾ Jagić, str. 72, 81.

danjih srbsko-hrvaških zemljah, da naj se upro Obrom. Mogoče je, da jim je pri tej priložnosti poslal kake pomožne čete, ktere so bile doma unkraj Madjarskega in unkraj Bavarskega na zemlji Boikov v bližini frankovske države. Morebiti je bilo med temi pomožnimi četami tudi nekoliko lužiških Srbov, kajti znano nam je, da se je njih vojvoda Drvan izneveril frankovski oblasti ter se združil s Samovim kraljestvom.²⁴³⁾ Mogoče je, da je dobil del balkanskih Slověnov od teh s severa došlih lužiških Srbov svoje ime.²⁴⁴⁾

Ako pomislimo, da so bili Slověni ob Savi in Dravi še v začetku sedmega stoletja podložni Obrom, v poznejših stoletjih pa ne, moramo trditi, da so se morebiti vzdignili zoper svoje tlačitelje za cesarja Heraklija. Temu je bil ta upor Slověnov zoper Obre gotovo všeč in najbrže je bil bolj on naklonjen stiskanim Slověnom in njih pomožnim četam, kakor pa gospodujočim Obrom. Na ta način je mogla nastati med Bizantinci govoric, da je cesar sam poklical te čete s severa.

Ako je resnična moja hipoteza, da so predniki sedanjih Srbov in Hrvatov dobili v dnech cesarja Heraklija s severa le kako pomožno četo, da bi se lažje otresli obrskega jarma, ne pa, da bi bil prišel od tam ves srbsko-hrvaški narod, potem je bila mala solunska pokrajina, o kateri govori Konstantin,²⁴⁵⁾ pač dosti velika, da se je taka četa mudila nekoliko časa v njej, premajhna pa bi bila za ves srbski narod. Taka četa se je tudi lahko čez nekaj časa pomaknila proti severu čez reko Donavo, še pozneje pa zopet proti jugu. Težje bi pre-

²⁴³⁾ Chron. Fredeg. Scholast., lib. IV, c. 68 (Mon. Germ., Script. rer. Meroving., II., p. 155): »... etiam et Dervanus dux gente Surbiorum, que ex genere Sclavinorum erant et ad regnum Francorum iam olem aspexerant, se ad regnum Samonem cum suis tradedit.«

²⁴⁴⁾ Ako bi bilo to domnevanje resnično, opazovali bi tu nekaj enakega, kakor pri vzhodnih Slovanih, h katerim so prišli v devetem stoletju iz Skandinavije germanski Rusi ter jim dali svoje ime.

²⁴⁵⁾ Konstantinos Porphyrog., De administr. imp., c. 32, p. 152: »... ὁ αὐτὸς Ἡράκλειος βασιλεὺς παρέσχε τόπον εἰς κατασκήνωσιν ἐν τῷ θίματι Θεσσαλονίκης...«

hodil vsa ta pota ves srbski narod, o katerem trdi Konstantin, da je tako romal sem ter tja.²⁴⁶⁾

Slověni, živeči med Dravo, Donavo in Jadranskim morjem, so se torej iznebili obrskega jarma ter ustanovili potem dve samostojni državi. Razume se, da je vsaka teh držav, izmed katerih je bila ena bolj na severozahodu, druga bolj na jugovzhodu, zadobila svoje ime. Tisti razrod, ki je začel gospodovati v severozahodni državi, bil je hrvaški, vladajoči razrod v jugovzhodni državi pa srbski. Prvo kakor drugo ime je dotični razrod morebiti imel že od nekdanj ali pa ga je dobil, kakor sem že omenil, še le takrat, n. pr. po kaki pomožni četi, katera je mogoče prišla z zemelj severnih Srbov ali pa Hrvatov.²⁴⁷⁾

Srbsko in Hrvaško ime ni bilo iz prva razširjeno po vsem sedanjem srbsko-hrvaškem svetu. Na marsikaterem kraju niso poznali niti prvega, niti drugega nazivanja in v rabi je bilo staro ime Slověnov »СЛОВѢНЦѢ«, katero se je v raznih narečjih glasilo »slovenski, slovinski, slavonski« itd. To ime je posebno takrat služilo kakemu pisatelju, kadar je hotel ž njim zaznamovati narodov jezik. Slověnsko ime je bilo dolgo časa prav dobro znano po Slavoniji, v Dubrovniku in tudi drugod.²⁴⁸⁾

Čegav je Žumberk?

Spisal A. Koblar.

(Dalje).

Žumberško grajščino je dne 31. januarja l. 1526. od Nikolaja Semeniča kupil Ivan Kobašič. Kup je Ferdinand I. potrdil dne 20. novembra 1526 in določil, da Kobašič in njegova soproga obdržita grajščino do smrti in da se sme za popravo gradú od najemščine, znašajoče letnih 490 gld., zastrojiti 300 gld.

²⁴⁶⁾ Ibid.: ». . . ὅτε δὲ διέπεραν τὸν Αἰόνου ποταμόν.»

²⁴⁷⁾ V bližini čeških Krkonošev so živeli še v desetem stoletju prebivalci, kateri so se zvali Hrvatje. (Književnik, I, str. 54).

²⁴⁸⁾ Jagić, str. 62 i. d.

Kobašič je imel na Turškem podkupljene nekatere Vlahe, ki so mu poročali o gibanju turške vojske, kar je sam sporočal dalje. Začeli so se pa Vlahi bati, da bi ne bili od Trkov kot vohuni kaznovani, zato so uskočili iz Bosne in sredi meseca septembra l. 1530. pribegli h Kobašiču na avstrijska tla.¹⁾ Domá so bili iz okrajev Srpa, Unice in Glamoča. Ljudje so jim dali ime Uskoki ali Pribegi. Že Gornjegrajec Benedikt Kuripešec, ki je malo prej potoval kot tolmač avstrijskega poslanstva mimo Bihača v Carigrad, omenja v svoji knjigi, kako so ondotni kristijani nezadovoljni, ker jih Turki stiskajo in siloma turčijo.

Prvi se je revnih Uskokov usmilil Ivan Kazianer, avstrijski vojni poglavar in pozneje deželni glavar kranjski. Pregovoril je kranjske in štajarske deželne stanove, da so obljubili Uskokom podpore za zimo. Kobašič jim je pa dobrotno dovolil, da so se začasno naselili na žumberškem grajščinstvu. Pisal je Kazianerju tako-le: »Misi eos, qui salierunt de Thurcis, ad terras Regie Maiestatis ad Castrum Sichelberg«. Kmalu so pa Uskoki, ki niso imeli kaj jesti, začeli delati Kobašiču velike sitnosti. S silo so se celo polastili žumberškega gradú in pospešili go-spodarju smrt.

Kmalu so začeli dohajati še drugi Uskoki, posebno iz Cetinjskega pogorja v Dalmaciji. General Kazianer je svetoval kralju Ferdinandu, da naj 1000 novodošliih Turkov naseli na kostelskem grajščinstvu.²⁾ Kralj je ukazal dne 7. julija 1531 kranjskim deželnim stanovom, da naj dajo Uskokom svetá, bivališč in hrane, iz svoje blagajnice jim je pa l. 1532. dal podpore 1000 gld.

Da bi pospešil nastanjenje Uskokov, ki so bili še brez prave strehe, je kralj Ferdinand dne 25. januarja 1533 v

¹⁾ Pri sestavljanju tega oddelka sem se pač oziral na temeljite Biedermannove sestavke o Uskokih v Schumijevem »Archivu« in druge spise, a glavna podlaga so mu izvirne listine deželnega arhiva v ljubljanskem muzeju in sicer: Odd. I. zv. 83, 7 in zv. 139, 17; odd. II. zv. 119; 137; 139, 17 in 540 ter trije zvežnji v oddelku »Fevdna pisma«.

²⁾ Lopašić, Spomenici Hrvatske Krajine III, str. 388.

Inomostu izdal ukaz, s katerim je za posel nastanjenja določil posebno komisijo, v katero je pozval Kranjce: Nikolaja bar. Thurna starejšega na Križu, deželnega oskrbnika Andreja Lamberga, dež. vicedoma Volbanka Lamberga in Josipa Lamberga. Izdal je kralj tudi priporočilo do komisarjev, da naj brž gredo na delo, »weil an solcher sach zu desstatlicher vnsers Fürstenthums Cra in rettung gelegen«, in navodilo, kako naj se pogajajo z grajščaki na Kranjskem, v Istri in na Krasu, da se izpolni prošnja kranjskega deželnega glavarja in da dobe Uskoki streho, ker so se že pokazali viteze v boju s Turki. V navodilu so tudi naštetih možje, s katerimi naj se komisarji pogajajo, namreč: glavarja v Postojini in Metliki, oskrbniki kraljevskih grajščin na Premu, Gutneku, Ložu, Poljanah, Kostelu in Mehovem, da se na opustošenih zemljiščih teh grajščin naselijo pribegli Turki z ženami in otroci. Ob enem je kralj določil, da bodo Uskoki prvih šest let prosti dač in davka, potem pa se jim naloži po 10 do 12 kr. gosposčine od zemlje v priznanje odvisnosti od zemljiške gosposke. Grajščaki pa niso hoteli vzeti Uskokov na svoja zemljišča, ker so se bali, da jih bode kralj po minolih šestih letih zopet oprostil plačevanja dač in davka. Kralj je vendar skrbel za-nje in naročil oskrbniku vrhovnega vojnega poglavarstva Ivanu Püchlerju, da naj gre komisarjem na roko, Nikolaju bar. Thurnu je pa ukazal, da naj dobi na Kranjskem 1000 gld. v suknu in novcih ter naj to podporo pošlje Uskokom, kar se bode poravnalo iz nove carine na živino.

Med tem so Uskoki predložili kranjskemu deželnemu zboru prošnjo, da naj se jih skupaj naseli na žumberškem grajščinstvu in po hribih proti Metliki in Mehovemu. Stanovi so priporočili to prošnjo kralju in omenili, da bi bilo dobro, ko bi se izmed Uskokov kakih 200 konjikov in 300 pešcev porabilo kot vojake-graničarje, samo za glavarja jim mora biti postavljen kak Kranjec, ker Uskoki iz mnogih ozirov ne marajo za Hrvate in tudi za Kobašiča ne. Pisali so namreč Uskoki dne 29. junija 1533 kranjskim deželnim stanovom: »Gnedig Herrn,

halt yeczo Hanndt ob vnns. Lasst nicht ob vnns die Krabathen noch Ir säbl herrschen; dann wir solches nicht gedulden mögen noch khaineswegs vermainen.«

Kobašič je kmalu potem umrl. Njegova vdova, ki je stanovala v žumberškem gradu in tu praznovala l. 1533. sva-tovščino svoje hčere, je pa prodala l. 1534. žumberško grajščino Ivanu Püchlerju za naselitev Uskokov za 1100 ren. gld.^{*)} Püchler, ki je od kralja dobil nalogo, da je to zadevo izvedel, je celò kupno svoto iz svojega založil. Bal se je pa, da stari žumberški podložniki ne bodo hoteli odstopiti zemljišč Uskokom, in zato si je izprosil od kranjskega vicedoma dne 3. marca 1534 vojaške pomoči in denarnih sredstev.

^{*)} Po urbarju iz l. 1531., shranjenem v kranjskem deželnem arhivu, je imela žumberška grajščina tačas te-le vasi (pridejana številka pomeni število zemljišč): Oberdorff (Vrhovsko) (12), Jawor (6), Petznu (8), Golaiekh (4), Kostaneuatz (2), Duoritschn (4), Draschbergkh (6), Jelschewintza (3), Chuedo (2), Sadaneuo (2), Stopach (5), Czernickh (5), Nider Kulpeschn (1), Rytenitz (1), Kupptzin (7), Sopot (7), Zellesn (4), Ruessenpergkh (6), Dietmanstall (5), Badmeuatsch (3), Trenobez (1), Rabenspach (2), Purckhenpuhl (1), Marhofen (4), Maleschenfurt (3), Dabrauetz (2), Sliewne (2), Primogouaz (5), Pocklegkh (4), Sand Michel (4), Sela (1), zu der nidern Suschitz (4). (Ravno toliko vasij in kmetij je v žumberškem urbarju iz l. 1598.) — Orožja so imeli v gradu Žumberku l. 1531: »Ain Viertl stuckh von kupher gossen, 3 haufnitz ein kupherain, 4 Eisen Teraspuchssen, 25 hackenpuchssen, 7 hanndtpuchssen, 4 vasl puchssenpulfer, 5000 phey-eisen, 15 phundt Saliter.« — Po urbarju iz l. 1656. so pod žumberško nadglavarstvo spadale vasi: Arte (Harte), Berlačko (Verlačko), Brezavac, Budinjak, Dana, Davčelavč, Dolana, Draga, Dragišiči, Dragoševca, Drašči, Vrh, Graberi, Grič, Hudičevo, Hum, Javor, Jelaha, Jezernica, Jelšev-nica, Jugarija, Kalhča (Kališča?), Kamenica, Krajnak, Kraševac, Kravjak (Veliki in Mali), Kunči Vrh, Kupčina Spodnja, Lešča (Velika in Mala), Luteninac, Malinac (Veliki in Mali), Milkova Brda, Mišlen Dol, Nadoševac, Nova Sela, Osojna (Osunja), Ostrc, Pavlov Vrh, Petričavac, Planina (Alm), Plavce, Poklek, Prisela, Prisika, Ravno (Spodnje in Zgornje), Ratkovič, Razvorje, Restovo, Salak, Sekuliše, Selca, Sječivac, Skrilno, Slafe, Sopot, Sušice, Staudach, Stodraše, Strahinič, Sverši, Svitšiče, Šimrakoviče, Tihočaj, Tomaževac, Topoluka, Tupčina, Tusanovac, Vadaj-novo, Vadica, Večno, Vitoče, Vosinavce, Vrhajska Vas, Zapotje, Že-lezno, Žerovica (Serovica).

Že nastopno leto, dne 5. junija l. 1535., je kralj Ferdinand dal Uskokom svoboščine in v dedni fevd zemljišča »zu vnnd bei Sichelberg« ljudem, ki so malo poprej s svojimi sorodniki, ženami in otroci uskočili iz Bosne. Tako je Vuk vojvoda dobil v Sošicah 9 zemljišč, dednih v moškem rodu zanj in za njegovega brata, s pripomnjo, da bode 20 let prost dače, služnine, desetine, robote in davka. Istotako sta dobila v fevd zemljišča v Gabru Juraj Radivojević in Resan Šišmanović. Iz teh in poznejih let hrani cele kupe fevdnih pisem kranjski deželni arhiv, ker so prošnje za podelitev zemljišč okoli Žumberka šle skozi roke kranjskega vicedoma. Tako je n. pr. l. 1538 J. Radivojević dobil kraj Črnik, Vuk Popović pa 5 zemljišč v Viščem Vrhu pri Kalu, v žumberškem grajščinstvu itd. ⁴⁾

Spomladi l. 1538. je pa prišla iz Bosne, iz okraja Srba, zopet nova truma Uskokov. Ker niso precej dobili svojih domov in niso imeli kaj jesti, kradli so po žumberški okolici in celo žumberškemu župniku Luki Tisočiču in njegovemu kapelanu niso prizanašali. Zaradi škode so se pritožili prebivalci vasij pri kraljevih komisarjih. Znamenito je to, da se v tej pritožbi imenujejo »Dorfschaften in K r a i n« sedaj hrvatske vasi: »Obersdorf, Jauor, Obersberg, St. Michel, Kali, Arti, Petritzendorf, Železno, Kostanac, Dvorišče, Jalševnica, Jurkovo Selo, Kupčina, Stupe, Cernik, Hudo in Premogovac.« Kralj Ferdinand je nove Uskoke hotel naseliti na kostelskem grajščinstvu ali kje drugod na pripravnem kraju. S svoboščinskim pismom, izdanim v Lincu dne 5. sept. 1538, jih je oprostil za 20 let davka (in dominiis nostris) in glede naselitve je izdal dne 23. decembra 1538 navodilo kranjskemu dež. glavarju Nikolaju Jurišiču. Štirim uskoškimi vojvodam je nakazal kralj po 50 gld. letne plače, za vsako zadruge pa 2 stara žita, katero je odmeril provijantni mojster Jošt pl. Lilgenberg. Nato je Ivan Ungnad pogajal se l. 1540. z Gušičem, oskrbnikom grofa Frangepana, da bi se

⁴⁾ Glej v kranjskem deželnem arhivu oddelek »Fevdna pisma«, zv. 11. in 12.

Uskoki naselili pri Ogulinu. Kranjski deželni stanovi so dobili poziv, da naj pošljejo doli tlačanov, ki bodo trebili gozde za uskoška selišča, a temu so kranjski stanovi ugovarjali, češ da ima uboga dežela že dovolj bremen.

Uskoki so dobili svoje glavarje. Že ko so kranjski deželni stanovi dne 11. maja l. 1540. za glavarja priporočali kralju Jerneja iz Raven (von Ravnach), so svetovali, da naj stanuje v Žumberku. To se je zgodilo. Ko je l. 1543. kralj imenoval uskoškim glavarjem Ivana pl. Wernecka, naročil mu je v dekretu, da mora z Uskoki vred pokoren biti vojnemu poglavarju in deželnemu glavarju kranjskemu in odločil mu je kralj za stanovanje kranjski grad Žumberk. »Da entgegen vmb vnd für solch sein dienen haben wir ime vnser schloss Sichelberg, in vnsern fürstenthumb Crain gelegen, zu seiner wonung sambt vnd zuegehörung eingeben«. Nakazal mu je kralj po 200 gld. plače, katero bo dobival pri kranjskem vicedomskem uradu vsake kvatre.⁵⁾ Koliko sodne oblasti so si tačas prisvajali kranjski deželni stanovi nad Uskoki, se spozna iz nastopnega slučaja. Blaž Pedpović in nekaj drugih Uskokov je bilo zaradi nasilstev obglavljenih. Na zboru v Črnomlju l. 1542. zbrani kranjski deželni stanovi so sklenili, da se dá imovina obglavljenih Uskokov njihovim vdovam in otrokom, kar je kralj Ferdinand potrdil, potem pa dne 12. julija 1543 uskoškemu glavarju Ivanu pl. Wernecku ukazal, da naj pošlje še dva druga krivca na sodišče pred kranjskega deželnega glavarja v Ljubljano.

Ko je 4. julija l. 1546. postal Uskokom glavar Ivan Lenkovič, bilo je še 180 zadrug v njegovem glavarstvu brez strehe. Komisarji: vicedom Jakob pl. Lamberg, Ivan Josip pl. Eck, Martin Gall, Pankrac Sauer in Viljem Schnitzenbaumer so iskali za-nje selišč. Posrečilo se jim je slednjič l. 1547. od vdove Apolonije Püchler-jeve roj. Turjaške dobiti za naselitev Uskokov mehovsko grajščino za 4068 gld. v zlatu. Grajščina je bila v ta namen kaj pripravna, ker je bila žumberški soseda.

⁵⁾ Lopašić, Spomenici Hrv. Kraj. III, 399.

Dali so jo glavarju Lenkoviču, ki je na kraljevo povelje z dne 7. marca l. 1547.⁶⁾ premestil tiste stare podložnike, ki so še bivali med Uskoki na žumberškem svetu, v mehovsko grajščinstvo, bližne dele tega grajščinstva (teh mehovskih kmetij je bilo 74, prej so pa bili Uskoki naseljeni le na 31. žumberških kmetijah) je pa porabil za naselitev Uskokov, da so takó isti stanovali bolj skupaj. Pogoj so pa stavili komisarji Lenkoviču, da mora grad dobro čuvati ter vedno biti na uslugo in pokoren Njega veličanstvu in od istega postavljeni gosposki v deželi. Kranjci so dali za odkup Mehovega 1500 gld.

Pri tej naselitvi Uskokov je pa Lenkovič prišel navskriž s hrvatskim banom Petrom Erdedijem, ki je grozil s silo, češ da se mu dela krivica zaradi Hrvata Pavla Čolniča, ki ni hotel zamenjati svojih posestev. Lenkovič se je pritožil zoper bana pri kranjskem deželnem zboru in zbor je pojasnil banu stališče. Ob enem so pa sporočili komisarji za naselitev Uskokov zadevo kralju dne 6. avg. 1547.⁷⁾ Pisali so: »Weil aus solchen ungebührlichen muthwilligen und gewaltigen Vorhaben und Drohungen Bans insofern er sie an die Landschaft geschrieben, wenn er nicht absteht, nur Raub, Mord, Blutvergissen und alles Übel zu gewärtigen ist, so bitten wir Eu. Maj., dass solchen Übeln gesteuert werde und der unrechte Theil mit Eu. Maj. Ungnaden anderen zum Exempel gestraft werde, sich in diesem Eu. Maj. Fürstenthum bei guter Landesobrigkeit einiger Regierung oder Eu. Maj. Verordnung und Befehl zuverhindern, zu unterstehen viel weniger mit Eu. Maj. Cammergut dermassen seines Gefallens zu handeln und zu gebiethen.« Priporočali so komisarji kralju tudi, da naj piše zaradi zamenjave njihovih posestev s posestvi mehovske grajščine tem-le osebam: Volbanku, opatu kostanjeviškemu, Eliji, prijorju v Pletterjah, deželnemu komturju nemškega reda ali njegovemu upravniku v Ljubljani, Krištofu gospodu v Črnomlju, Erazmu pl. Purckstallu, Juriju pl. Zobelpergu, Štefanu Semeniču, gospej

⁶⁾ Prim. Czoernig, Etnographie II. 361.

⁷⁾ Muz. arh. v Ljublj. II, 540.

Ani vdovi Ivana pl. Wernecka imeteljici grajščine kostanjeviške in Pavlu Čolniču. Vsi ti so imeli namreč po nekaj zemljišč med Uskoki in poleg njih in so bili pripravljene zamenjati jih za mehovska zemljišča, samo Pavl Čolnič ne. Prosil je Lenkovič kralja tudi, da bi smel 500 do 600 gld. porabiti za popravo mehovskega gradu, ki je važna točka za kresišče, in popraviti tudi grad Žumberk, ki razpada, ali pa naj mu da kralj kako drugo bivališče. Kralj Ferdinand je potrdil prvi predlog komisarjev in zamenjala so se nekatera zemljišča 3. dec. l. 1548. Ana pl. Werneck roj. Neuhaus, vdova bivšega kostanjeviškega glavarja Ivana pl. Wernecka, je odstopila nekaj zemljišč kostanjeviškega glavarstva, prejela za-nje nekaj žumberških zemljišč od Lenkoviča in ta pa je dobil za žumberška zemljišča mehovska. Jednako sta zamenjala tudi pleterski prijor Elija in kostanjeviški opat Volbank, ki sta prejela mehovska zemljišča okrog Stopič in Šmihelja za svoja prejšnja zemljišča. Kostanjeviški opat je n. pr. odstopil (sedaj hrvatsko) vas Cerovico pod hribom Ravnino z 9. zemljišči. Pleterski in kostanjeviški samostan sta bila pa tudi že nekaj zemljišč odstopila za prvo naselitev Uskokov. Z drugimi grajščinami so se pogajanja glede zamenjave zemljišč vlekla do l. 1557.

Ko se je tako zaokrožilo žumberško glavarstvo in so bili Uskoki pod streho, je cesar Ferdinand dne 12. julija l. 1564. potrdil uskoške svoboščine iz l. 1535. in dodal še druge glede oprostite od carine, mitnine in tridesetine. Tudi ta privilegij omenja, da Uskoki bivajo na kranjskih tleh (»allen vnsern Vsskhoken, derzeit »vnder Sichelberg in Crain«⁹⁾). Uskoški glavar Gašpar Rab je pisal 23. avg. 1570 zaradi zemljišč, katera so dobili uskoški vojvode⁹⁾, kranjskemu dež. glavarju in kranjskemu vicedomu »dass diese Huben mit Grundt vnnd Poden niemandt weder mit gericht noch anderem als allein Ihrer

⁹⁾ Dež. arh. v ljublj. muzeju I, 83, 7; Lopašić, Spomenici, III, 432.

⁹⁾ Ta zemljišča so bila v Selcah, na Hrestovem, na Osojni, v Pokleku, na Železnem, v Grabarih, na Kravjeku, Klingi in Gorenji Ravnici.

Fürstl. Durchlaucht vndter die Herrschaft Sichelberg vndterworfen vndt zuegehorig«. ¹⁰⁾ Tudi v pismu, s katerim je nadvojvoda Karol dne 10. julija 1571 podelil v Pokleku zemljišča Uskokom, stoje besede: »den Uskhoken, so zu vnnnd bei Sichelberg in vnnserem Fürstenthum Cra in gesessen«.

Že iz dosedanjih podatkov je dokazano, da so se Uskoki naselili na kranjskem svetu, da je dežela kranjska mnogo žrtvovala za naselitev Uskokov in da se je žumberško glavarstvo, četudi je postalo bolj samostojno, vendar smatralo kot del dežele kranjske, imenovan »Kranjska granica«.

(Konec prihodnjič.)

Mali zapiski.

Kresišča na Kranjskem l. 1613. Brzobjavna pošta so bili za časa turških napadov na Kranjskem in v Istri kresovi. Kadar je pridrl sovražnik v deželo, so zažgali kresove na gričih in pri gradovih, ki so se videli daleč na okrog. Ko so zažareli plameni in zagromeli možnarji najprej na ljubljanskem gradu in potem po drugih postajah, hiteli so prebivalci svoje imetje, žene in otroke spravljat v varne kraje, možaki so pa šli na vojsko, kamor jim je bilo ukazano. Na zboru v Ljubljani se je dne 30. aprila l. 1613. ustanovil za zažiganje kresov nov red in kot kresišča so se določili ti-le kraji: Gorenjsko (Ober-Viertel): Ljubljana, Šmarna Gora, Šmarjetna Gora pri Kranju, Stari grad nad Kamnikom, sv. Nikolaj nad Savo v moravški fari, sv. Petra cerkev nad Begunjami pri Radovljici, grad na Bledu in Bela Peč. Dolenjsko (Vnter-Viertel): Ljubljana, Boštanj, Višnja Gora, Šumberk, Prmskovo, Žuženberk, Hmeljnik, Raka in Mehovo. Notranjsko (Mitter-Viertel): Ljubljana, Zonek (Ig), Turjak, Ortenek, Lož, Ribnica, Friedrichstein pri Kočevju, Kostel, Poljane, Vinica, Črnomelj in Metlika. Za Kras in Istro: Ljubljana, Vrhnika, Hasperk, Postojna, Šilertaber, Gutnek, Lisec in Učka gora. (Muz. Arh.) K.

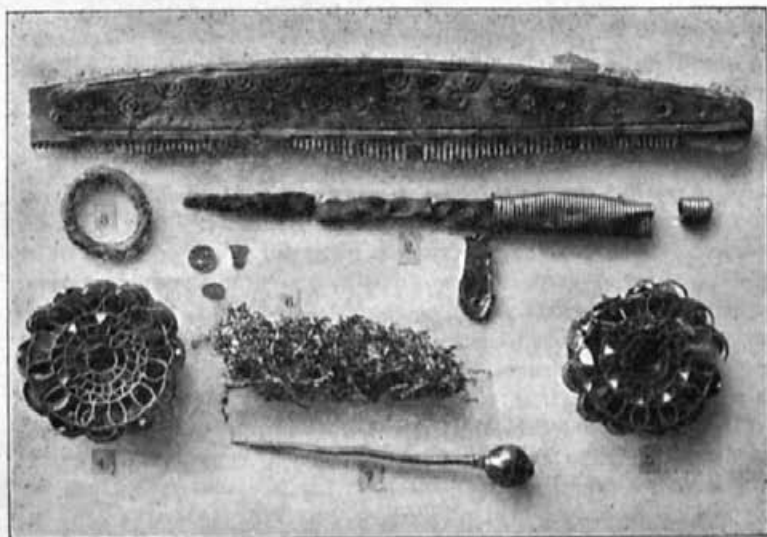
Slovenščina v ljubljanski mestni hiši pred 200 leti. Pred dvesto leti so nameravali sezidati v Ljubljani novo mestno hišo. V ta namen je spisal nekdo knjigo: Curia Labacensis Urbis Metropolis Duc. Carnioliae. Ausgegeben und verfasst durch einen treugesünten Patrioten.

¹⁰⁾ Dež. arh. v Ljubljani, Fevdna pisma, XI.

1680. Ta neimenovani domoljub, bržkone Dolničar, navaja različne napise, ki naj bi se nahajali po sobanah. Napisi, katere nasvetuje, so grški, latinski, nemški, francoski, laški in dva slovenska. Prvi slovenski, po številu napisov pa osmi, se glasi: »Buch vse, kar se uidi, redi.« Ta napis spada k podobi, kjer je naslikana solnčna ura. Drugi slovenski, oziroma dvanajsti napis, pa slove: »Suake dan blixse se Smrte«. Slika predočuje deroč in bežeč potok.

Uboga slovenščina, počasi vendarle napreduješ! V. S.

Starinske najdbe pod mestom Kranjem. Blizu umetnega mlina g. veletržca Toma Pavšlarja pri iztoku Kokre v Savo pod mestom Kranjem

Izkopine pod mestom Kranjem.

so zadnje jesen kopali temelj za hišo in zadeli na staro grobišče. Kraj se imenuje v Lajhu in leži prav pod pungerško cerkvijo pri vodi na spodnjo stran ceste, ki drži v Čirčiče. Mimogrede naj omenim, da je na tem svetu imel (od l. 1753. do 1770.) svojo zvonarno kranjski zvonar Ivan Kristijan Riser, čigar zvonovi še pojó po nekaterih zvonikih. (Glej Šaselj, Zgod. zbornik str. 154.) Na tem svetu stoji zdaj samo še hišica, v kateri je stanoval pok. knezoškof dr. Widmer kot dijak. Izkopali so na precej obširnem grobišču doslej okoli 30 grobov. Mrliči niso bili žgani, ampak pokopani in vsi obrnjeni proti solnčnemu vzhodu, kar kaže na

krščansko dobo. Drugi grobovi so bili večinoma brez priložkov, našla se je le stara zanimiva ključavnica, velik žebelj brez glave in dvojne lobanj, od katerih je bila jedna silno nizka. Jeden grob, ki je bil 1'6 m globok, je bil pa jako bogat. Pričujoča slika nam kaže njegove najdbe. Glavnik (št. 1.) je iz slonove kosti, 21 cm dolg in 3 cm širok. Bodalce (št. 2.) ima držalo iz zlata in železno rezilo ter meri po dolgosti 15 cm; škoda da ročaju manjka nekaj koscev. Bronasti obroček (pod št. 3.) meri v prerezu 2'5 cm. Prav zanimivi sta kroščasti zaponki (št. 4 in 5); spodnja njih stran je iz srebra, a igli sta odlomljeni, zgoraj so pa v zlato vdelane trivogelne koščice in smaragdu ter ametistu podobne steklene pločice. Vsaka zaponka meri v prerezu po 4'7 cm in je 0'5 cm debela. Pod št. 6 je svitek zlate pene, najbrže ostanek kakega pajčolana, in pod št. 7. je 8'8 cm dolga igla iz čistega zlata, koje bunčica ima krasno vdclano ametistu podobno steklo (mogoče je, da so v tej glavici, ki meri v prerezu 1'3 cm, pravi ametisti). Podobne zaponke, kakor pri Kranju, so našli že tudi pri Beljaku, samo da je pri beljaških vdclan emajl, tu pa barvano steklo, ki je zaradi večjega učinka podloženo z zlato peno. Najdbe so zanimive zaradi tega, ker kaj podobnega še nima kranjski muzej; želeti bi tedaj bilo, da jih njih lastnik, g. Tomo Pavšlar, odstopil muzeju. Iz katerega časa so te najdbe, je težko določiti. Splošno se sodi, da spadajo v frankovsko dobo ali v čas, ko so nad Slovenci, naselivšimi se na Gorenjskem, zavladali Franki. Na vsak način je bila gospa, ki je ležala v tem grobu, imenitnega rodu. Podali smo sliko, ker nam kak veščak utegne pojasniti redke izkoptine.

A. K.

Slovstvo.

I. *Die krainischen Landhandfesten.* Ein Beitrag zur österreichischen Rechtsgeschichte. Von Wlad. Levec. Z veliko pridnostjo je sestavljena ta 58 strani obsegajoča knjižica, ki je ponatisnjena iz »Mittheilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung«, XIX. Bd. V prvem delu pisatelj razpravlja razvoj deželnega gospostva na Kranjskem in postanek deželnih stanov, kar podaja lep donesek k upravnim deželni zgodovini. V drugem delu so pa naštetih deželni ročini kranjski in nekatere druge listine, ki se tičejo deželnih svoboščin in ki leže večinoma v kranjskem deželnem arhivu. Tu pogrešamo še nekaterih listin, n. pr. potrtilnih pisem cesarja Friderika z dne 9. aprila l. 1457. in cesarja Maksimilijana z dne 16. decembra l. 1493. (Gl. Schumi, Archiv II, str. 210. in 214.) V dodatku knjižice so dobesedno navedene štiri najstarejše svoboščine kranjske.

K.

II. *Zur Frage über den Ursprung der Slaven.* Ein Nachtrag zu meiner Schrift »O původu Slovanů« -- také slove, 15 strani broječa brošura, najnovejši spis znanega češkega učenjaka, dr. Lubora

Niederle. V svojem večjem spisu »O pãvodu (postanku) Slovanã«, izãlem pred dvema letoma, o katerem so »Izvestja« že tudi poročala,¹⁾ dokazuje pisatelj, da so bili stari Slovani ne toliko jezikovno, marveã pred vsem anthropoloãsko sorodni s svojimi najbliãjimi sosedi Balti in Germani, da ne moremo govoriti o kakem sorodstvu starih Slovanov s turansko, mongolsko itd. pasmo, kakor trdijo nekateri uãenjaki. V navedeni broãuri pa odgovarja svojim kritikom K. Rhammu, Miljukovu in Piãu, ki so se negativno izrekli o njegovih trditvah. Niederle meni, da so ga mnogi napaãno umevali radi tega, ker se ni dovolj doloãno izrazil, zato precizuje sedaj natanãneje svoje mnenje, oziroma dejstva, kajti to, kar on trdi, ni nikaka teorija, ampak navaja le dejstva, katerih drugi niso videli ali pa se niso brigali za nje. Stari Slovani (do konca I. tiãoãletja po Kr.) so bili, kakor Balti in Germani, dolgoglavci v preteãni veãini. Izkopine kaãejo sicer oba tipa, kratkoglavci in dolgoglavci tip; akceptovati moramo oba, toda dolgoglavci tip prevladuje, zato moremo govoriti z vso gotovostjo o relativni dolihocfaliji, ki se je nahajala v preãjnjih ãasih najbrãe še v veliko veãji mnoãini in bila karakteristiãki znak slovanskega plemena. Vpraãanje je sedaj, kako si razlagamo, da so sedanji Slovani kratkoglavci, doãim so bili stari dolgoglavci? To si moremo raztolmaãiti po transformaciji, pri kateri je bila glavni ãinitelj ravno ona prvotna brahicefalna manjšina. Ta pretvorba pa ni bila direktna tako, da bi se bila polagoma pretvarjala dolgoglava oblika v širjo, kratkoglavo, ampak dolgoglavci tip se je vsled kriãanja polagoma absorboval, manj umrljivi kratkoglavci tip nekdanje manjšine ga je vedno bolj izpodrival in naposled skoro ãisto izpodrnil.

Kar velja o dolihocfaliji starih Slovanov, to velja izveãine tudi za presojanje kompleksa, t. j. barve polti, oãij, las. Stari Slovani so bili svetle boje, pravzaprav svetlorjave, prehajajoãe na rdeãe, kar nazivamo v slovanskih jezikih skratka: rusi. Za dokaz rusega kompleksa starih Slovanov sicer nimamo in ne moremo imeti tako jasnih podatkov, kakor o dolihocfaliji, toda sklicujemo se na celo vrsto starih poroãil, ki nam slikajo Slovane kot ljudi velike postave, roãastih lic, rusih las in brade, dalje na tradicije starih pesnij in naposled na dejstvo, da so Slovani tudi sedaj v svojem jedru in veãini svetle barve. I tu moremo seveda trditi le to, da svetli tip prevladuje, in niã veã ne. *D. L.*

---

¹⁾ Glej »Izvestja« VII., seã. 2., str. 66. Na to poroãilo opozarjam, ker je za umevanje stvari potrebno.

Kazalo.

Razprave.

	Stran
K petdesetletnici slovenske narodne zavednosti. <i>Anton Globočnik</i>	
<i>pl. Sorodolski</i>	1
Drobiž iz admontskega arhiva. <i>Fr. Šmid</i>	15
Rožnik in cerkev na Rožniku. <i>I. Vrhovec</i>	24
Doneski k zgodovini cerkvâ in farâ na Kranjskem. <i>M. Slekovec</i>	41
Valvazorjeva knjiga grbov	47
Kranjski bogoslovci v Rimu. <i>Jos. Benkovič</i>	61
Iz zgodovine Jugoslovanov v šestem stoletju po Kr. <i>Dr. Fr. Kos</i>	77
	109, 152, 177
Tri zgodovinske pesmi v slovenskem jeziku. <i>P. pl. Radics</i>	95
Rimski rómariji iz slovenskih dežel. <i>Dr. Fr. Kovačič</i>	121
Iz Schönlebnovih zapiskov o kranjskem plemstvu. <i>Janko Barlè</i>	130
Čegav je Žumberk? <i>Anton Koblar</i>	135, 163, 211
Zgodovinski spominke iz Medjimurja. <i>Ant. Globočnik pl. Sorodolski</i>	145

Mali zapiski.

Marijina znamenja med Ljubljano in Poljem. <i>I. Vrhovnik</i>	36
Slovenska Lutrova postila iz l. 1595. <i>Konrad Črnoogar</i>	72
Odkod ime Horjul? <i>P. B.</i>	73
Prazgodovinska in rimska grobišča v šentjurski župniji in okolici.	
<i>M. S.</i>	74
Nekaj o uničenju gotških oken v naših starih cerkvah. <i>M. S.</i>	75
Stara gotška soha sv. Štefana. <i>M. S.</i>	76
Rodovina Blagajev. <i>Fr. K.</i>	100
Prazgodovinske izkopine pri Toplicah na Dolenjskem. <i>S. R.</i>	102

	Stran
Janez Debevec in janzenizem. <i>I. Vrhovnik</i>	103
Vestnik slovanských starožitnosti. <i>I. Kunič</i>	104, 144
Slovenska mesečna imena iz l. 1466. <i>Fr. K.</i>	104
Odkod ime Horjul? <i>S. R.</i>	105
Have, have Natesia! <i>V. Steska</i>	106
Krst Turkov v Ljubljani. <i>K.</i>	140
Rimsko grobišče v Ljubljani. <i>K.</i>	141
Emona-Ljubljana. <i>K.</i>	142
Fürstbischof Martin Brenner. <i>V. S.</i>	142
J. F. Böhmer, Regesta imperii VI. <i>Fr. K.</i>	144
Stiški menihi. <i>K.</i>	172
Poplav Ljubljanskega barja l. 1515. <i>K.</i>	176
Star slovenski nagrobni napis. <i>V. S.</i>	176
Slovstvo	176, 221
Kresišča na Kranjskem l. 1613. <i>K.</i>	219
Slovenščina v ljubljanski mestni hiši pred 200 leti. <i>V. S.</i>	219
Starinske najdbe pod mestom Kranjem. <i>A. K.</i>	220

Slike.

Podobi žumberškega gradu iz l. 1639	144
Izkopine pod mestom Kranjem	220

